

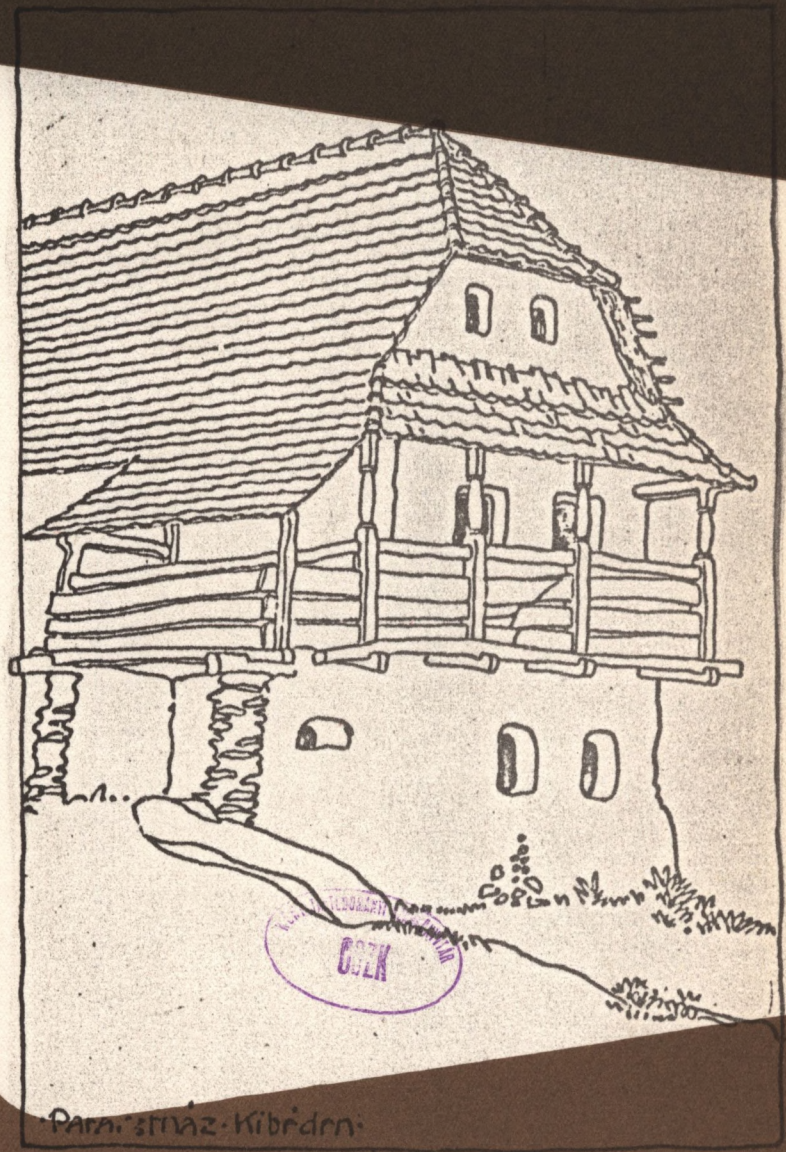
1030

OSZK HIRADÓ

XVII. ÉVFOLYAM 6. SZÁM
1974. JUNIUS

1974

6

TARTALOM

KRÓNIKA

- 129 A Vezetői Tanács 1974. március 28. üléséről. Összeáll. SOMKUTI GABRIELLA
- 133 A KMK munkájáról. Összeáll. SÖVÉNYHÁZY CSILLA
- 134 A jutalmazási rendszer központi irányelvel
- 137 Személyi hírek és változások
- 138 KUNSZT ZOLTÁNNÉ: A KGST munkaadómás

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

- 149 WINDISCH ÉVA: A Kézirattár 1973. évi beszerzése
- 151 Régi magyar könyvek, VÁSÁRHELYI JUDIT: A 18. századi anyagyűjtésről. - NAGY LÁSZLÓ: A magyar egyházi gyűjtemények értékelnek feltárása
- 155 BIRKÁS ENDRE: Jelentősebb áralakulások az utolsó három év hazai árverésén

TÁJÉKOZÓDÁS

- 159 FERENCZY ENDRÉNÉ: A szocialista országok nemzetközi tanácskozása a nemzeti bibliográfia problémáiról. Lpcse, 1974. április 23-27.
- 161 VADÁSZ FERENCNÉ: A KMK központi továbbképző tanfolyamairól
- 164 SOMKUTI GABRIELLA: Szabálytalan kritika két kiadványról. (Bata Imre: A huszadik század kéziratosság; Haraszthy Gyula: Hajsza-lyökök és a hungarika-bibliográfia)
- 165 KOVÁCS ILONA: Könyvtári évkönyvekről

KÖNYVTÁRUNK ÉLETÉRŐL

- 167 Munkafelajánlások a XI. Pártkongresszus tiszteletére
- 169 A közművelődés fejlesztésének feladatairól szóló párthatározatról
- 171 Köszönet a véradóknak
- 172 Szakszervezeti és munkaadói segélyek
- 173 DOMOKOS MÁRIA: A Kamarakórus évzáró hangversenye

A borítólapon

Kós Károly tollrajza

OSZK HIRADÓ

Az Országos Széchényi Könyvtár pártszervezetének és szakszervezetének lapja

XVII. ÉVFOLYAM 6. SZÁM
1974. JUNIUS

Felelős szerkesztő:
HORVÁTH VIKTOR

Főszerkesztő:
NÉMETHI MÁRIA

A Szerkesztő Bizottság tagjai

FARAGÓ LÁSZLÓNÉ
FERENCZY ENDRÉNÉ
GYULAI ÁRPÁD
KOVÁCS ILONA
SOMKUTI GABRIELLA
SÖVÉNYHÁZY CSILLA
VEÖRÉOS ENIKÓ
WIX GYÖRGYNÉ

Szerkesztőségi titkár:
JUHÁSZ LÁSZLÓNÉ

E számunk vendégszerkesztője:
KUNSZT ZOLTÁNNÉ

A szerkesztőség címe:
BUDAPEST VIII, POLLACK
MIHÁLY TÉR 16. Telefon: 336-323
Postacím: 1827 Budapest Pf. 486,

A kiadásért az Országos Széchényi
Könyvtár Szakszervezeti Bizottságának
titkára felelős

Készült a könyvtár házi sokszorosító
üzemében
BUDAPEST V., GUSZEV U. 1.
F.v. FARKAS JÁNOSNÉ

KRÓNIKA

OSZK

A Vezetői Tanács idei harmadik ülését március 28-án tartotta. Napirendjén az alábbi témák szerepeltek:

1. Dr. Németh Mária tudományos titkár: "Javaslat az OSZK jutalmazási rendszerének kialakítására."

A témát, mint ismeretes az elmúlt évben először a Szakszervezeti Tanács, majd ezt követően főosztályvezetői értekezlet is megtárgyalta. A mostani előterjesztés kidolgozását széleskörű tájékozódás előzte meg - más intézmények gyakorlatát is figyelembe véve - s véleményezte a Pártszervezet is.

A javaslatokat az értekezlet kisebb módosításokkal elfogadta, s ennek alapján főigazgatói utasításként kiadásra kerültek az OSZK jutalmazási rendszere központi irányelvei, amit lapunk más helyén teljes terjedelmében közlünk.

2. Dr. Pajkossy György főosztályvezető jelentést adott a mikrofilmezett hazai hírlapok eredeti elsőpéldányainak használata tárgyában.

Mint ismeretes, a magyar hírlapok elsőpéldány-gyűjteményének védelmére könyvtárunk 1969 júniusában hozott, a korábbiak helyett szélesebb körű korlátozó szabályokat (1116/1969 OSZK). E korlátozások összefüggő szabályozását a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárügyi Osztálya is jóváhagyta (80.547/1969.MM).

A szabályzat első részének 3. pontja kimondja, hogy "A már filmezett hírlapok filmen bocsátandók az olvasók rendelkezésére és az eredeti archívális hírlappéldányok általában filmezés után sem adhatók használatba." A szabályzat végrehajtási utasítása leszögezi, hogy e korlátozás azokra az archívális hírlapsorozatokra vonatkozik, melyekről a hírlapolvasószolgálat pozitív filmmel rendelkezik. Nem vonatkozik a korlátozás a többes példányokra. Kivételesen használatba adhatja azonban a könyvtár a már filmezett kötetek archívális példányait olyan esetekben, amikor - pl. kritikai közreadás céljára - a kötetekből szövegkimásolásra van szükség és az fényképszerűen uton nem biztosítható.

A szabályzat életbeléptetése óta eltelt idő azt bizonyítja, hogy az irányelveket magában foglaló szabályzat a gyakorlatban és hosszú távon is bevált, módosítása nem vált szükségessé. Időszerű azonban a végrehajtási utasítás kiegészítése, elsősorban a gyakorlatban felmerült tapasztalatok alapján.

A Vezetői Tanács május 2-i ülésén az alábbi előterjesztések hangzottak el:

1. Dr.Tóth Lajos, a Kötelesspéldány Szolgálat vezetője: A kötelesspéldányok elosztási rendje módosításának problémái.

A kötelesspéldányszolgáltatást és a kötelesspéldányok elosztását jelenleg a 2/1960. M.M. számú rendelet szabályozza, mely a 213/1951. M.T. számú rendelet korszerűsített változata. Ez a rendelet a kötelesspéldányok elosztása tekintetében a könyvtári hálózatok elvéből indul ki, s ennek alapján ad teljes kötelesspéldányjogot az OSZK-nak, a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának és a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárának. Igénylő jogú könyvtár, ill. intézmény 10 van, valamennyi budapesti, az egyes hálózatok központi könyvtárai. Mivel ezek között több általános gyűjtőkörű könyvtár van (ELTE Könyvtára, MTK Kp-i Könyvtára, Országgyűlési Könyvtár), s egy általános érdeklődésű intézmény (Művelődésügyi Minisztérium) - gyakorlatilag ezek is majdnem teljes kötelesspéldány-sorozatra tartanak igényt. A kötelesspéldányokat terhelik a nemzetközi kiadványcserére felhasznált példányok, amelyeknek céljaira - elsősorban a kereskedelmi forgalomba nem kerülő és más forrásból alig beszerezhető, de a nemzetközi kiadványcsere forgalomban nagy szerepet játszó kiadványokra tekintettel - mindenképpen legalább 4 példányt kell biztosítani. (A moszkvai Lenin Könyvtár például a magyarországi irodalmi termést teljességre törekvően gyűjti). Ugyanakkor az ily módon külföldre juttatott példányokért értékes külföldi irodalmat kapunk, mely csaknem teljes egészében a hazai könyvtári hálózatot gazdagítja, hiszen az OSZK csak a szigorúan gyűjtőkörébe tartozó hungarika-anyagot tartja meg.

A magyar könyvtári életben az elmúlt évtizedben végbement változások szükségessé tették a kötelesspéldányok elosztási rendjének felülvizsgálatát. Az előterjesztés utal arra, hogy: "Az M.M. Könyvtárügyi Osztályának intenciójára 1973 nyarán a Könyvtártudományi és Módszertani Központ kidolgozta a kötelesspéldányok elosztásának új koncepcióját. A koncepció lényege, hogy miután a 2/1960. M.M.számú rendelet megjelenése óta a tudományfejlődésben, a sajtótermékek előállításában és az előállított mennyiség tekintetében a könyvkereskedelmi forgalomba kerülő és oda nem kerülő kiadványok számának arányában jelentős változások következtek be és egy-egy tudományág területéhez tartozó művek teljességgel történő gyűjtésére csak a tudományági szakkönyvtárak széles, egymással kooperáló köre vállalkozhat, a kötelesspéldányok elosztásának alapjaként a tudományági szakkönyvtári kooperációs rendszer kell, hogy szolgáljon.

A javasolt rendezést az M.M. Könyvtárügyi Osztálya nem realizálta, mivel időközben - az új könyvtári törvény kidolgozásának előmunkálatai során - megérlelődött az a gondolat, hogy Budapest, Debrecen, Miskolc, Győr, Szeged és Pécs központi adminisztrációs székhellyel 6 regionális tudományos könyvtárt kell létrehozni akként, hogy a regionális könyvtár működési területén levő tudományos könyvtárak állománya együttesen a tudomány egész területét lefedje, és ez az anyag szolgáljon egyúttal a területen folyó könyvtárközi kölcsönzés bázisául is."

Az OSZK ilyen előzmények után kapta azt a feladatot, hogy dolgozzon ki

olyan újabb javaslatot, amely a tudományági szakkönyvtári gyűjtőköri kooperációs körök mellett, legalább még négy regionális könyvtár köteleespéldányból történő ellátását is megoldja, de nem érint egyes, már szerzett és élvezett jogokat.

A bevezetőben már utaltunk azokra a kötelezettségekre, amelyek az eddigi gyakorlat alapján terhelik a köteleespéldány-elosztást. Az újabb követelmények szinte megoldhatatlan problémákat vetnek fel, annál is inkább, mivel a beszolgáltatandó köteleespéldányok számának emelése semmiképpen nem kívánatos. (A magyarországi 16 példány nemzetközi viszonylatban is igen magas - e tekintetben csak Bulgária és a Szovjetunió ir elő több köteleespéldányt, 18-at, ill. 41-et.) Ugyanakkor a regionális könyvtári koncepció is csak mint elgondolás létezik, realizálására hosszabb távon kerül majd sor. (Megvizsgálandó probléma pl., hogy a szóba jöhető vidéki könyvtárak fel vannak-e készülve nagyobb mennyiségű anyag fogadására, feldolgozására, tárolására?) A kooperációs körök működése már létező valóság, de még itt is vannak le nem fedezett tudományterületek, tehát a jövőben még újabb kooperációs körök fognak alakulni.

Mivel a benyújtott előterjesztés - több teleretlen tényezővel számolva - csak a problémák felvetését célozta, a Vezetői Tanács olyan döntést hozott, hogy a tárgyalásokat az OSZK, a KMK és az MM Könyvtárügyi Osztálya között tovább kell folytatni. Az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központja vállalta annak vizsgálatát, hogy a létrehozandó regionális tudományos könyvtáraknak milyen színvonalu, jellegű és típusu kiadványokra lesz szüksége, s mikor és milyen mértékben lesznek felkészülve az anyag fogadására. Az OSZK köteleespéldányt a regionális könyvtáraknak csak a KMK vizsgálat alapján született MM rendelet alapján fog küldeni.

2. Dr. Szilvássy Zoltánné osztályvezető: "A külföldi időszaki kiadványok retrospektív lelőhelyjegyzéke (18. század- 1970)"

Az előterjesztés bevezetésében ismertette a munkálatok előzményeit:

"Egy átfogó jellegű, a magyarországi könyvtárak visszamenőleges külföldi folyóirat állományát nyomtatásban közlő lelőhely-bibliográfia létrehozásának terve az 50-es évek elején, 1954-ben merült fel először, az MTA akkor alakult Könyvtártudományi Főbizottsága részéről.

Az előkészítő munkálatok 1954 óta folynak, az OSZK-ban 1960-tól 1964-ig akadémiai célhittel terhére külső munkasrőkkel, 1963-tól az intézmény szervezetebe beépítve.

Az 1960-ban megjelent 183/1960/M.K.24/MM számú utasítás, mely kötelezte a magyarországi könyvtárakat mind visszamenőlegesen, mind kurrencon érkező folyóiratok állománybejelentésére, egyttal az OSZK-ra hárította az e bejelentések alapján elkészítendő kiadvány közreadásának kötelezettségét.

Az OSZK Vezetői Tanácsa az elmúlt években több ízben tárgyalta a kiadvánnyal kapcsolatos problémákat: 1969 ápr. 3-án jóváhagyta a külföldi folyóiratok retrospektív lelőhelyjegyzéke kiadási tervét.

E terv - az MM, az OMF és az MTA egyttel anyagi támogatását, valamint meghatározott személyi és dologi feltételeket biztosítottnak tekintve - a szerkesztési munkákra 5 évet (1970-1974) irányozott elő oly módon, hogy a köte-

tek 1974-től folyamatosan jelentek volna meg."

Ismeretes azonban, hogy a szükséges feltételeket csak csakély mértékben sikerült azóta biztosítani, de ezt sem hallgathatjuk el, hogy az akkori előterjesztés a kiadvány közreadásával kapcsolatos számos fontos elvi és gyakorlati problémával sem számolt kellőképpen.

Az eltelt időszakban több ízben változtak a kiadvány jellegére, a szerkesztés koncepciójára vonatkozó elképzelések. Az eredeti elképzelés egy magas színvonalu bibliográfiai segédesszövekként használható lelőhelybibliográfia létrehozása volt. Ma azonban a szerényebb igényű, de a maga műfajában színvonalas, segédkönyvként is használható lelőhelyjegyzék elkészítése látszik reálisnak. Nem volt kellően tisztázott a kiadvány gyűjtőköre, a periodika fogalmának értelmezése sem. Az időszakos kiadványokat maguk a könyvtárak is hol a könyvek, hol a folyóiratok központi katalógusába jelentették. Az 1972-73-as év nagy munkája volt a ma kb. 220 000 bejelentést és 60 000 címet tartalmazó retrospektív folyóiratkatalógus anyagának behasonlítása a könyvek központi katalógusába, s az ott talált címeknek a folyóiratkatalógusba való beépítése. Több ízben változott a lelőhelyjegyzékbe felveendő könyvtárak köre. A kezdeti 130-140 könyvtár helyett a hatvanas években már 1000 hazai könyvtárral foglalkoztak. Ma gondos válogatással ezt a kört 447 könyvtárra szűkítették. Ennyire tehető ugyanis azon hazai könyvtárak száma, amelyek periodikaanyagukat tervszerűen gyűjtik, szakszerűen feldolgozzák és tárolják, ill. könyvtárközi kölcsönzésbe bocsátják. Az újabb vizsgálatok vetettek fényt arra is, hogy az egyszer már bejelentett és nyilvántartásba vett állományok nem tekinthetők stabilnak. Az átszervezések, áthelyezések, költözködések az állomány megosztásával, csonkulásával járnak együtt, országosan folyik a selejtezés, sőt újabban — tárolóhely hiányában — a lédázás. 1970. július óta a Főlépéldány Központnak bejelentett selejtezéseket figyelemmel kísérik és a katalógusból folyamatosan törlik — ez évi átlagban 5-10 000 kötet között mozog. Fény derült arra is, hogy a laza bejelentési fegyelem következtében a bejelentések távolról sem tekinthetők teljesnek, — az utólagos állománybejelentések bekérése, feldolglzása az elmúlt években igen nagy munkát jelentett. Több ízben változott a készülő kiadvány évhatára: 1955, 1960 stb. Ma a záróévet 1970-ben határozták meg.

Ami a katalógus mai állapotát illeti, az "hiven" tükrözi a gyakran változó belső és külső munkatársak változó gyakorlatát. A stabil központi szerkesztőség hiánya az évek során egyre nehezebben helyrehozható hiányosságokat eredményezett. Időközben megszűntek, ill. szűnőben vannak azok a hitelforrások, amik a kiadvány előmunkálatainak anyagi fedezete egy részét biztosították — a terhekből az OSZK-nak egyre többet kellett vállalnia. A személyzeti ellátottság sem mennyiségében, sem minőségében nem érte el azt az optimális szintet, amit a tervek előírtak.

Az 1970. június 15-én önálló szervezeti egységgé vált osztály vállalta a hiányosságok felszámolását, az elvi-gyakorlati jellegű problémák tisztázását és a szerkesztés alapjául szolgáló megbízható retrospektív katalógus megteremtését. Az előzőekben már vázolt előkészítő

munkák már nagyrészt befejezést nyertek, s ezidén márciusban megindult a kísérleti szerkesztés. Az eredmény érdekében azonban még meg kell teremteni azokat az anyagi, személyi és munkakörülményi feltételeket, amelyek a további munkákhoz szükségesek. Tekintettel arra, hogy a kérdésnek számos olyan országos könyvtárügyi vonatkozása van, melyek az OSZK hatáskörét meghaladják, még további közvetlen tárgyalásokat kell folytatni a MM Könyvtárügyi Osztályával. (Bejelentő könyvtárak létszámának felülvizsgálata, bejelentési fegyelem és selejtezés kérdése, hálózati központok kötelessége, kooperáció kérdése, a kiadvány reprintje, a 183/1960 MM.sz. utasítás revíziója.) E problémák tisztázása után lehet majd dönteni az osztály munkájának és személyi állományának további alakulásáról.

Összeáll. SOMKUTI GABRIELLA

KMK

Részt vettünk a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ /NTMIK/ április 4-5-én Moszkvában rendezett tanácskozásán, amelyen a szocialista országok központi műszaki-tudományos tájékoztatási intézményeinek vezető munkatársai jelentek meg. A megbeszélés célja az Informatika Elmélete és Gyakorlata Nemzetközi Információs Szolgálatának létrehozása volt. Javaslatot tettek a szolgálat legfontosabb feladataival és az együttműködés formáival, megszervezésével kapcsolatban. A feladatok között szerepel az információs szerverek regisztrációs szolgálatának létrehozása; az információs szolgálat kiépítése a tudományos és műszaki információ területén folyó együttműködésről, valamint az informatika elméletével és gyakorlatával foglalkozó dokumentumokról és tájékoztatási kiadványokról; információs szolgáltatásokról; terminológiai szolgálat az informatika területéről; információs szolgálat a tájékoztatási szakemberek képzéséről és továbbképzéséről.

A feladatok megosztása során - az elhangzott javaslat egyik változata szerint - a KMK-ra hárulna az informatika elméletével és gyakorlatával foglalkozó tájékoztató kiadványok és szolgáltatások regisztráló információs szolgálatának kiépítése.

Március 19-20-án a KMK és a szegedi Somogyi Könyvtár országos tanácskozást rendezett Szegeden a helyi sajtóbibliográfiákról.

Március 28-29-én Szolnokon tartották meg a megye B típusú könyvtárainak értekezletét, amelyen a KMK munkatársai is részt vettek.

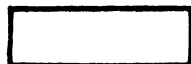
A magyarországi szocialista könyvtárügy 25 éves évfordulója alkalmából a KMK munkatársai közül Sallai István, Gerő Zsoltnó és Pelejtei Tibor kapott emléklakettet.

1974-től a KMK Irodalompropaganda Osztálya "Új külföldi kézikönyvek" címen új sorozatot indított. A kiadvány ETO-szakrendben közli a legújabb idegen nyelvű kézikönyvek címléírását, árát és rövid ismertetését. A visszakeresést betűrendes tárgymutató is segíti.

Megjelent a Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom /KDSZ/ referálólap első öt évfolyamának kumulált mutatója. Első részében betűrendes szerzői mu-

tatót, a másodikban betűrendes, utalásokkal ellátott tárgyszómutatót tartalmaz.

Összeáll. SÖVÉNYHÁZY CSILLA

A JUTALMAZÁSI RENDSZER KÖZPONTI IRÁNYELVEI

Az Országos Széchényi Könyvtár jutalmazási rendszerének irányelveit szabályozó 808/1974. sz. főigazgatói intézkedést teljes terjedelmében közöljük.

A jutalmazási rendszert és a jutalmazások irányelveit alábbiakban átfogóan ismertető előírások a könyvtár egész területére kötelező érvényűek.

A jutalmazás gyűjtőfogalmában négy különböző kategória különböztethető meg:

- a jó munka jutalmazása,
- egyéb jutalmak (odaitelésüknél a jó munkavégzés természetes alapkövetelmény),
- az év végi általános jutalom,
- a "hűség", ill. törzsgárda jutalom.

I.

A jó munka jutalmazása

A "jó munka" két alapformában nyilvánulhat meg:

- a kurrens munka átlagosnál jobb végzésében (ami a mi körülményeink között elsősorban jellemző),
- rendkívüli - adott alkalommal egy munkához kötött - kiemelkedő teljesítményben.

Az átlagon felüli teljesítmény honorálása két módon történhet:

- pénzjutalom, illetve
- jutalomszabadság formájában.

A pénzjutalom kiosztásának ideje kurrens jó munka elismerésére - az országos és helyi hagyományoknak megfelelően - november 7-e.

Az egyéni jutalmak nagyságát a különféle teljesítmények miatt nem lehet előre megszabni. (A jutalom-jelleg megköveteli, hogy a juttatott összeg a legkisebb fizetésüknél se legyen általában kevesebb mint 800 Ft.)

A jutalmazás menete. Az egyes jutalmazási alkalmak előtt az általános szempontokat a főigazgató adja meg. A jutalmazási javaslatok összeállításánál a demokratizmust és az osztályvezetők felelősségét fokozottabban kell érvényesíteni. A főigazgató elé terjesztett jutalmazási javaslatokat az osztályvezetők teszik, úgy, hogy a párt- és szakszervezet, illetve KISZ helyi képviselőjének véleményét kikérik. A főosztályvezetőknek észrevételi joguk van. (Osztályvezetők jutalmazására a főosztályvezetők tesznek javaslatot hasonló módon.)

Rendkívüli kiemelkedő teljesítmények, honorálására szolgáló pénzjutalmak az adott munka elvégzése után, év közben is adhatók. Ez a jutalomösszeg független a fősztály-, illetve osztály-keretektől. A javaslatot a főigazgató bírálja az illetékes fősztályvezető, és a társadalmi szervezetek képviselőinek meghallgatásával, szükség esetén fősztályvezetői értekezlet elé terjesztve.

Az év közbeni rendkívüli jutalmazásban való részesedés nem zárja ki azt, hogy valaki november 7-én - állandó kiváló munkájáért - újabb jutalmat kaphasson.

Mindkét típusu jó munka elismerésére felhasználható a jutalomszabadság. Ennek juttatási módját az 1594/1969 sz. főigazgatói utasítás az alábbiak szerint szabályozta:

1. A jutalomszabadságokra való javaslatokat a személyzeti vezetőhöz az illetékes fősztályok vezetői útján kell megküldeni minden év január 31-ig. (Fősztályi keretbe nem tartozó szervezeti egységek közvetlenül küldik.)

2. A jutalomszabadságban részesíthetők arányszámát fősztályonként az állandó jelleggel alkalmazott fő- és részfoglalkozású dolgozók létszámának 10 százaléka után számított hat munkanapban kell évenként megállapítani. (Pl. egy 70 fős fősztály esetén évi 42 nap.) A jutalomszabadság személyenként tizenkét munkanapnál hosszabb nem lehet (Mt. V. 54. §.).

3. A kiemelkedő munkateljesítmények jutalmazására a rendes évi kereten túlmenve lehet jutalomszabadságot adni.

4. A jutalomszabadságokat a főigazgató engedélyezi.

II.

Egyéb jutalmak

1. Az Ifjúsági Törvény végrehajtására hozott főigazgatói intézkedés értelmében a munkában kiemelkedő teljesítményt felmutató fiatalokat, az ifjúsági mozgalom aktivistáit, március 21-én jutalomban lehet részesíteni.

2. Jutalmazhatók azok a társadalmi munkát végző dolgozók, akik ezt a tevékenységüket huzamos időn át és a könyvtár egésze érdekében fejtik ki s szakmai munkájukat is jól végzik.

3. A nyugállományba vonulók jutalmazását a 2307/1970.sz. főigazgatói intézkedés rendezi. Ennek értelmében minden dolgozó részére, nyugdíjazása alkalmából, fizetése 50 %-ának megfelelő jutalmat kell kiutalni. Ezt a törzsgárda tagoknál 500, 700, illetve 1000 Ft-tal kell megemelni. A kiemelkedő munkát végző dolgozók ezen felül kitüntetésre, vagy külön jutalomra is javasolhatók.

4. A kitüntetésekkel kapcsolatban fenn kell tartani a Munkaérendrend egyes fokozataival járó 6 - 5 - 4000 Ft-os jutalmat, a Szocialista Kulturáért az eddigi 2000 Ft helyett 3000 Ft-ot, a Miniszteri dicséretre az eddigi 1000 Ft-tal szemben 1500 Ft-ot kell folyósítani. A Kiváló Dolgozó kitüntetéshez továbbra is 2000 Ft-ot kell adni.

A kormánykitüntetésekhez egységesen 12 nap jutalomszabadság jár. A Szocialista Kulturáért kitüntetés után maximálisan 9, a Miniszteri dicséret és a Kiváló Dolgozó kitüntetés elnyerésekor maximálisan 6-6 nap jutalomszabadság adható.

5. A családos üdülési lehetőség megteremtése a jutalom-összeget terheli.

6. A külföldi utak közül elsősorban a párt- és társadalmi szervek által rendezett ún. "barátság- utak" kerülhetnek egészében vagy részben a jutalom keretből kifizetésre. A támogatás formája jutalomszabadság is lehet.

Egyéb külföldi utak esetében (tanulmányi célú csoportos utazások) a rendkívüli fizetéses szabadság mértékét főigazgatói engedély határozza meg.

7. A 25, 40 és 50 éves szolgálatért - indokolt esetben - 4, 8, 12 nap jutalomszabadság adható. (Az ilyenkor kifizetésre kerülő egyhavi fizetés, az ún. jubileumi jutalom nem érinti a jutalmazási alapot.)

III.

Általános jutalom

A bérmegtakarításból, illetve az előző évi pénzmaradványból adódó összeget az év végén a mindenkor érvényben lévő jogszabályok szerint kell kifizetni. A november 7-i és a rendkívüli jutalmak összegének megállapításánál olyan arányok kialakítására kell törekedni, amelyek az év végi általános jutalom összegét jelentősen nem csökkentik. Az év közben kiosztásra került jutalmak után fennmaradt összegből nem a november 7-i jutalmak összegét, hanem az év végi általános jutalmat kell megemelni.

Az év végi általános jutalomban - a munkában eltöltött hónapokat figyelembe véve és a várható jutalom arányában - az év közben nyugállományba vonulók is részesítendők.

Azok a dolgozók, akik július 1. után álltak munkába, az év végén jutalomban nem részesíthetők. Hasonlóképpen azok sem, akik a kifizetés előtt el távoztak a könyvtárból. (Kivételt képeznek az előzőekben említett nyugdíjazottak.)

Folyamatosan 30 napnál hosszabb betegség, fizetés nélküli szabadság, sor-katonai szolgálat esetén a kiesés arányában kell csökkenteni az általános jutalom összegét. (A külföldi kiküldetésben eltöltött időt be kell számítani.)

Törzsgárdatagoknál az év végi jutalom összegét a következők szerint kell megemelni: 10 éves törzsgárda tagság után 400, 20 éven után 600, 30 éven után 800 Ft-al. (Eddig 300, 500, ill. 700 Ft volt.)

IV.

Törzsgárda jutalom

Mindazok a dolgozók, akik folyamatos munkaviszonyban a könyvtárban 10, 20, ill. 30 évet töltöttek el, a törzsgárda tagság I, II, ill. III. fokozatát szerzik meg.

A törzsgárdatagot a fokozat megszerzésének évében jutalomszabadság illeti meg:

I. fokozat	-	6 nap
II. fokozat	-	9 nap
III. fokozat	-	12 nap

A törzsgárdatagok a fokozat megszerzésének évében a társadalmi juttatásoknál (szakszervezeti üdülés stb.) előnyben részesülnek.

Az év végi általános jutalomnál a törzsgárda-tagok részesedését meg kell növelni. (Ld. III.pont.)

SZEMÉLYI HIREK ÉS VÁLTOZÁSOK

ÚJ MUNKATÁRSAINK

Jávor Judit könyvtáros II./KFKK, Joánovits László könyvkötő-szakmunkás/Hírlap-állományvédelem, Magyar Miklós Györgyné könyvtáros II./Főléspéldány Központ, Onódy Mihály osztályvezető/Mikrofilm Osztály, Sándor Istvánné könyvtáros II./KFKK, Sipos Márta könyvtáros I./Bibliográfiai Osztály, Szinai Tivadarné könyvtáros I./KMK, Tábori Györgyné könyvrestaurátor II./Hírlap-állományvédelem.

ELTÁVOZTAK KÖNYVTÁRUNKBÓL

Nyugdíjazás: Hajdu Lajosné könyvtáros II.

Áthelyezést nyertek: Kelemen Éva könyvtáros II./Felsőokt.Pedag.Kutatóközpont, Nagy Péter könyvtáros I./Nagyber.Exp.Imp.Váll.

Munkaviszonya megszűnt: Csala Ottó kiemelt termelői szakmunkás, Dávid Kálmán gkv., Teszári Judit főkönyvtáros.

ÁTSOROLÁSOK

Dr.Sebestyén Gáborné gazdasági igazgató II.

KÖNYVTÁRON BELÜLI ÁTHERYEZÉSEK

Czigler Mária könyvrestaurátor II./Restauráló Laboratórium, Farkas Csilla könyvkötő-szakmunkás/Raktári Osztály, Gálos Gáborné/Restauráló Laboratórium.

Lezártuk: 74.06.15.

Összeáll.: HERNÁDY DÉNES

A KGST MUNKAÁLLOMÁS¹

Ha valaki ezt a szót hallja KGST, nem a könyvtári munkára gondol, s joggal kérdezi, hogy mi a funkciója az OSZK-ban egy ilyen elnevezésű egységnek. Az elnevezés kibontakozó információs világrendszer kis sejtjét takarja, melynek az a feladata, hogy hazánk periodikus kiadványainak bibliográfiai és egyéb adatait gépi adatfeldolgozásra alkalmas formában a KGST tagországok közös információs rendszere számára bejelentse.

Hogy sejtünk helyét a szervezetben közelebbről meghatározhassam, dióhéjban összefoglalom, amit a munka háttéréről tudni kell.

Több évtizedes az a felismerés, hogy az emberiség szellemi tőkéje könnyebben kamatoztatható, ha a forrásanyagok nemzetközi nyilvántartása és hozzáférhetővé tétele megtörténik. Az a közös szellemi, technikai és gazdasági bázis, mely jelenleg birtokunkban van, már indítékot és ugyanakkor lehetőséget is ad arra, hogy kiépüljön a világ egységes információs rendszere.

A szocialista országok elsőként léptek a megvalósítás útjára azzal, hogy létrehozták közös információs rendszerüket.

A KGST tagországok képviselői 1969-ben irták alá a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ /NTMIK/ alapításáról szóló egyezményt. A jelenleg egyes területeken már működő Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer /NTMIR/ magába fogja foglalni a részt vevő országok teljes információs forrásanyagának automatizált nyilvántartását és az a célja, hogy az ezen anyagokról birtokában lévő adatokat olyan formában dolgozza fel, hogy a feldolgozás sokrétűen biztosítsa az információk felhasználását. A rendszeren belül ágazati és speciális információs alrendszerek kialakítására kerül sor², az egyik speciális alrendszer az Időszakos Kiadványok Auto-

¹ Híradónk 1973. évi 5/6. számában Szilvássy Zoltánné már beszámolt az "Időszaki kiadványok nemzetközi nyilvántartási rendszereiről. Ugyanerről a témáról olvashatunk a Könyvtári Figyelő 1973. évi 2. számában is, eho' Fügedi Péterné és Szilvássy Zoltánné "Nemzetközi rendszer az időszaki kiadványok automatizált nyilvántartására /Az NTMIK konferenciája, Moszkva, 1972. nov. 14-16/" címen adnak hírt a KGST országok ilyen jellegű munkájáról. Jelen összefoglalás az újabb fejleményeket ismerteti és az OSZK ezzel kapcsolatos gyakorlati tevékenységét mutatja be. /Szerk

² DUZS János: A KGST országok Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszere. Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 1974/4-5. szám. 241-250. p.

matizált Regisztrációs Szolgálat /IKARSz./ Az IKARSz feladata a szocialista országok periodikus kiadványainak számbavétele és az e kiadványokról szóló információk terjesztése.

A moszkvai Központ megalapításával szinte egy időben született meg, több éves munka eredményeképpen, a tájékoztatási világrendszer kialakításának terveze-
zete az UNESCO égisze alatt. A több jelentést, tanulmányt és ajánlást egyesítő elképzelés, az UNISIST program lényege: közös tájékoztatási rendszert alkotni egységes programok szerint, de az eddigi eredmények alapján, az egyes országok, a nemzetközi információs rendszerek és szervek összefogásával, munkájuk összehangolásával, az összes részt vevő ország önkéntes közreműködésével. "Az UNISIST szerepe: egységbe fogni azt, ami már van, eltüntetni a hézagokat és biztosítani a kompatibilitást, egymás eredményeinek hasznosíthatóságát. E nagyszabású terv megvalósításához gazdasági, jogi vonatkozásai miatt "nem elégségesek sem a tudósok, sem a dokumentalisták, de még ezek szervezetei sem: a rendszert csak kormányközi megállapodással lehet megteremteni."³ Így 1971-ben Párizsban az e célból összehívott konferencián a kormányok képviselői döntöttek az UNISIST programról. A konferencia megszavazta a rendszer létrehozását; a végső határozathozatalra ez ügyben az UNESCO Közgyűlése volt hivatott.

A tájékoztatási világrendszer megoldandó feladatai között fontos helyet foglal el a periodikus kiadványok kérdése. Az egyik első, jelenleg kísérleti jelleggel már működő rendszer az ISDS /International Serials Data System/, mely a világ periodikus kiadványainak regisztrálására és az ezekről szóló információk terjesztésére jött létre. A rendszert megvalósító szervezet irányító szerve az ISDS párizsi Nemzetközi Központja. Az egyes országok önkéntesen csatlakoznak a rendszerhez, kapcsolódásuk szervezetenként kétféle módon történhet: vagy országuk Nemzeti Központja útján, vagy a több ország közös képviselői vállalkozó Regionális Központokon keresztül.

A periodikus kiadványok két nyilvántartási rendszere van tehát kibontakozóban, mindkét rendszer az önkéntes kooperációra épül és mindkettő nyitott, hogy fokozatosan megvalósíthassa a teljes kurrens és retrospektív feltárást, nyilvántartást az információs igények kielégítésére. A két rendszer között a kapcsolat megteremtése természetes, szükségszerű, a közös célból nyilvánvalóan következő lépés. Ennek első eredménye a Moszkvában 1973 novemberben aláírt ideiglenes megállapodás arról, hogy a NTMIK egyúttal az ISDS Regionális Központjaként is funkcionálni fog.

A kapcsolat lényege a szocialista országok részéről a közös adatszolgáltatás a Regionális Központon keresztül, és az egyes országok közvetlen kapcsolata az ISDS Nemzetközi Központtal a szolgáltatások területén.

Hazánk részvétele az ISDS-ben a Regionális Központon /Moszkva/ keresztül történik. Hogy mit jelent számunkra a világ információs rendszereiben való bekapcsolódás, azt az alábbi néhány mondat sommázza találóan:

³ SERBESTYEN Geza: Egy lépés a tájékoztatási világrendszer létrehozása felé UNISIST-konferencia Párizsban, 1971. okt. 4-9. Könyvtári Figyelő, 1972/1. szám. 65-72. p.

"...a kis országok számára előnyösebb kész információk és tájékoztatási rendszerek megvásárlása, mint ezek előállítás. Minden lehetőséget meg kell ragadnunk, hogy a nemzetközi, világméretű vállalkozások eredményeit szükségleteinknek megfelelően hasznosítsuk". "...tájékoztatásügyünk legolcsóbban és leggazdaságosabban kész információk átvételével korszerűsíthető, a rendszerekbe való bekapcsolódás legolcsóbb és leggazdaságosabb módja, ha saját irodalmunk feltárásával és rendelkezésre bocsátásával fizetünk."⁴

Azon kívül, hogy mindkét rendszerben lehetőségünk van ily módon "fizetni" a világ kurrensen feldolgozott információs forrásanyagaiért, ez a mód lehetőséget ad arra, hogy a magyar nyelvű forrásanyag bekerüljön a nemzetközi információ vérkeringésébe, és fontos eszköze lehet nyelvünk elszigeteltsége ellenére, eredményeink, kulturánk közvetítésének más népek felé.

Az Országos Széchényi Könyvtár az Időszakos Kiadványok Automatizált Regisztrációs Szolgálatának hazai kijelölt szerve. Nemzeti Könyvtárunkban rendelkezésre áll valamennyi e kategóriába tartozó forrásanyag, valamint ezen anyagok feldolgozott formái. Ezek a forrásanyagok és feldolgozásuk eredményei /katalógusok, bibliográfiák/ elengedhetetlenül szükségesek az adatszolgáltatáshoz, azonban nem elégséges csak a már meglévő eredmények adaptálása. Létre kellett hozni a KGST munkaállomást, melynek az a feladata, hogy a rendszer számára kiszűrje és rendezze a szükséges adatokat - ezen felül a speciális követelményeknek megfelelően kiegészítse az eddigi feldolgozást.

A munka, mint országos központi szolgáltatás a IV. Főosztály hatáskörébe került, elvégzésével a Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusa /KFKK/ osztályt bízták meg.

1972-ben indult meg a gyakorlati munka. A feladat új volt az országon belül, a könyvtáron belül, új ismereteket kívánt meg a részt vevő munkatársaktól, és ráadásul egy új, kialakulóban lévő rendszer kísérleti szakaszához kapcsolódott. Kezdetből fogva számtalan elméleti és gyakorlati probléma adódott, melyek megoldása közben betanult és kísérletezett valamennyi résztvevő és maga a Központ. Így nem csoda, ha botladoztunk az előírások utvesztőiben és az sem, hogy ezek az előírások, instrukciók változtak, némelyik többször is. Ez a folyamat még nem zárult le a rendszeren belül sem, sőt az ISDS-szel való kapcsolat kialakítása során - a megfelelő együttműködési formák megteremtéséig - további lényeges módosításokra számíthatunk.

A KGST munkaállomás tevékenységét időben két szakaszra oszthatjuk:

- I. 1972 novemberétől 1974 márciusáig az IKARSz kísérleti üzemelésének szakaszához kapcsolódó munkákra, és
- II. 1974 márciusától az IKARSz folyamatos munkáiban való részvételre, valamint az ISDS munkáiba való bekapcsolódásra.

I. 1972 november - 1974 március

Ebben az időszakban a KGST munkaállomás az 1972-ben megjelent hazai időszaki kiadványok közül 643 folyóirat és 200 évkönyv bibliográfiai és egyéb adatait továbbította a Központba 1882 gépi munkalapon. A gépi munkalapok és

⁴ KONPCR Imréné: UNISIST. Kísérlet tájékoztatási világszisztem létrehozására. Könyvtáros, 1972/5. szám. 259-260. p.

időszakos kiadványok bibliográfiai és egyéb adatainak felvételére, ezen adatok MINSZK 32-es típusú elektronikus számítógépbe való betáplálására és gépi feldolgozására szolgálnak. A gépi munkalapok kitöltési szabályait a Központ által kiadott segédanyagok írják elő, ezek: Instrukció a gépi munkalapok kitöltéséhez, Tematikai rubrikátor, Rövidített ETO mutató és tárgyszójegyzék, Nyelvek kódtáblázata, Országnevek kódjai, Szerkesztési utasítás. (A cím rövidítéseknél a magyar folyóiratcím-rövidítés szabványt - MSZ 3404 - használjuk.)

Feldolgozásunk nem történhetett a gépi munkalapokon magukon, mert az adatok egy részét kódok formájában, más részét csak orosz nyelven kellett közölni, ezért saját munkánkhoz ún. archivális munkalapot terveztünk, melyre valamennyi adatot rávezettük magyarul, a szükséges adatokat kódok formájában és orosz nyelvű fordításban is.

Az első fázis adatszolgáltatással kapcsolatos munkafolyamataiban - a feldolgozásban, a gépi munkalapok kitöltésében és továbbításában - 25 személy vett részt; ebből 20 munkatársunk megbízás alapján /mint alkalmi munkavállaló/ dolgozott, három a KFKK Osztályon dolgozó könyvtáros szükség szerint segítette a munkák elvégzésében, és két könyvtáros tartozik a KGST munkaállomáshoz.

Az adatok bejelentésével kapcsolatos munkafolyamatok rendjében röviden ismertetem a konkrét munka menetét.

Munkafolyamatok: 1. kiválasztás, 2. címleírás, 3. a címleírás revíziója, 4. szakozás, 5. a szakozás revíziója, 6. fordítás, 7. a fordítás revíziója, 8. pótlólagos adatfelvétel, 9. kódolás, 10. gépelés, 11. a kódolás és gépelés ellenőrzése, 12. szerkesztés, 13. másolás, nyilvántartás, 14. szervezési munkák, pénzügyi adminisztráció, 15. elméleti munkák.

Kiválasztás

Az 1972-ben hazánkban megjelent folyóiratok közül elsőként a Magyar Folyóiratok Repertóriumában feldolgozott folyóiratok, valamint a Hírlapfeldolgozó Osztályon megbízott munkatársaink javaslata alapján összesen 643 jelentősebb folyóirat bibliográfiai és egyéb adatait jelentettük be.

Az évkönyvek kiválasztásánál a Magyar Nemzeti Bibliográfiát vettük alapul, és segítségünkre volt a Bibliográfiai Osztályon megbízott munkatársunk is.

Címleírás

A munkát három, a Hírlapfeldolgozó és Bibliográfiai Osztályon dolgozó, a periodikus kiadványok feldolgozásában nagy gyakorlattal rendelkező munkatársunk végezte. Egy-egy címleírás elkészítéséhez - mivel a bejelentések általános jellegűek - 2-3 teljes évfolyam tényleges átnézésére és az OSZK katalógusainak használatára volt szükség.

A szokványos címleírási adatoktól eltérően egyéb adatokat is fel kellett tüntetnünk, mint pl.: a kiadvány tartalmát közelebbről meghatározó alcímet, a rezümék és tartalomjegyzékek nyelvét, a példányszámot, a dokumentális tartalomról tudósító információkat.

Szakozás és tartalmi feltárás

az alábbi részfeladatokból állt:

Rakt. J.: H 40.733
 SORSZÁM : 1102 - 03

HU I S S N 0005 - 5670

Bejelentés dátuma: 6 Orsz. 18 20 21 33 Nyelv

ISDS 7 4 0 3 2 0 X c X H U N X m X X p X b X H U N

NTMIK B C X Per. Tárgy 1/ Nyelv Indul Megsz. Orsz.
 3 1 1 1 1 2 1 2 - - 0 3 2 1 9 6 8 - - - - 0 2

Kiadványfajta: folyóirat Állapot: kurrens

200	Teljes cím: ØØ ~~Æ~~ Bányászati és Kohászati Lapok. ~~Æ~~ Kohászat. = =
210	Rövidítés: ØØ ~~Æ~~ Bányász. kohász. I. Kohászat. ==
222	Kulcs cím: ØØ ~~Æ~~ Bányászati és Kohászati Lapok. Kohászat. ==
231	Címfordítás: ØØ ~~Æ~~ Журнал Горного Дела и Металлургии. ~~Æ~~ Металлургия. ==
220	Variáns cím/ek/: 01 ~~Æ~~ ЖГДМ. ~~Æ~~ Металлургия. ==
220	ØØ ~~Æ~~ Zeitschrift für Berg-und Hüttenwesen. ~~Æ~~ Hüttenwesen. ~~Æ~~ Journal of Mining and Metallurgy. ~~Æ~~ Metallurgy. ==
	Variáns cím/ek/ fordítása:
	Kiadványtípus:
	Alcím:
	Előző cím/ek/: Kohászati Lapok. 1951-
	Utóbbi cím/ek/:
	Alapszöveg nyelve/i/: magyar
042	Rezitívok nyelve: ØØ ~~Æ~~ orosz, német, angol Tartalomj.: ~~Æ~~ B 145 125 010 = = ~~Æ~~ 145 125 010
	Eredeti cím abc-je: latin diakritikus jelekkel felírás nyelve: magyar
	Periodicitás: havonta 030 ØØ Index szám: ~~Æ~~ B 25.155 ==
071	Terjesztő: 03 ~~Æ~~ Kultúra ... ==
110	Közreadó: ØØ ~~Æ~~ Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület. ~~Æ~~ Budapest. ==

Az archiválás

260	Megjelenési hely: ØØ £a Budapest, Kiadó: £B Lapkiadó, == +megj. kolto, ha eltér /reprint esetén/
310	Példányszám: ØØ £a 3000 == 350 01 ár: £a 11,30 руб 02 £a 15 ¢ ==
500	Mutatók és nyelveik: ØØ £a (éves index) ГОДОВОЙ ИНДЕКС == Poligráfiai sajátosságok: "Egyéb" /megjegyzések/: Külön lapozásmóddal belekötve a BKL Öntöde.
520	Mellékletok: ØØ £a (van melléklet) ИМЕЕТСЯ ПРИЛОЖЕНИЕ == Kumuláció: Más nyelvű kiadás /címek/: Eredeti cím, ha a kiadv. ford.: Egyéb, bibl. kapcsolatban lévő címek: Társalapok: BKL Bányászat, BKL Kőolaj és Példgáz, BKL Öntöde.
510	Uj folyamat indított: (101. évfolyammal indul 1968-ban) Szünetelt: ØØ £a 1944 év számtól 1946 év számgig
360	Dokumentális tart. /kódok/: ØØ £a 010408111516 == Indexelő, kiv. szolgálat: Chemical Abstracts US ISSN 0009 - 2258
821	Tárgy kategória 2./ ØØ £a 12 £B 02 £B 04 £B 08 £B 09 £B 12 ==
831	Tárgyszavak /oroszul/: ØØ £a (Kohászat, Acélgyártás, Alumíniumgyár- tás) Металлургия £a Производство стали £a Производство алюминия ==
811	Б Т О : ØØ £a 669 == Egyéb címfordítók: ЖГДМ Горное Дело ЖГДМ Нефть и Природный Газ ЖГДМ Литейное Дело
	Címleíró ... Pappné ..... Szakozó ..... Kiszely ..... Revideálta: Kondorné ..... Revideálta: Schneller ..... Szerkesztő: Kunsztné ..... Gépelte: ..... Fordító: Tóth V. ....

1. BPO jelzetelés, 2. a tematikus rovatok megállapítása a Tematikai rubrikátor alapján, 3. tárgyszavazás, 4. annotáció készítése max. 400 n terjedelemben. Annotáción a regisztrálandó kiadvány egészének tömörített, világos és pontos tartalmi ismertetését értjük. Itt olyan terminológiát kellett használni, amelyet a tudományos és művészeti irodalomban használnak.

A munkát a Szakozó Osztály és a Bibliográfiai Osztály egy-egy munkatársa, illetve az OMKDK és az Orvostudományi Dokumentációs Központ egy-egy munkatársa végezte.

Fordítás

A rendszer munkanyelve az orosz nyelv. A gépi munkalapokon a tényszerű adatokon kívül, amelyeket a kiadvány nyelvén kell közölni, a következő adatokat kellett oroszul feltüntetni /tehát orosz nyelvre fordítani/: a teljes cím, variáns címek, pontosító alcím, kiadványfajta, bibliográfiai megjegyzések, mellékletek, indexek, tárgyszavak, annotáció és a dokumentált tartalom "egyéb" kategóriája.

Pótlólagos adatfelvétel

Itt két különböző típusu munkát kellett elvégeznünk. Az adatok egy részét, melyek egy nemzetközi rendszerben fontosak lehetnek, mint például a terjesztési feltételek és a külföldi terjesztési ár-, a kiadványok nem, vagy csak esetlegesen tüntetik fel. Ezen kívül a jelentendő adatelemek időközben többször módosultak és szükségessé vált kiegészítésük.

A pótlólagos adatfelvétel során az állami engedélyszámokat a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala bocsátotta rendelkezésünkre, a postai terjesztési index számokat pedig a Posta Központi Hirlapiroda. A külföldi terjesztési árakat /dollár és rubel ár/ a Kultura Könyv- és Hirlap Külkereskedelmi Vállalat megfelelő osztályain tudtuk meg, a példányszámot pedig az OSZK Kötetpéldány Szolgálatának kimutatásaiból.

A feltüntetendő adatelemek módosítását, korrekcióját megbízott munkatársaink végezték el.

Kódolás

A munkának ez az első olyan része, amelyik speciális, a könyvtári feldolgozó munka ismeretén túl, a gép előtti adatfeldolgozás ismeretét is feltételezi. Az archivális munkalapok adatait a számítógépes feldolgozáshoz szükséges kódokkal és jelekkel /mezőhívójelek, indikátorok, almezőazonosítók/ láttuk el és előkészítettük a gépi munkalapok gépelését.

A gépi munkalapon az adatok feltüntetésének sorrendje meghatározott, így a munkának ebben a fázisában az archivális munkalapon feltüntetett jelentendő adatokat rendezni kellett. A gépi rendszerben fontos szerepe van a központosításnak is, ezért az archivális munkalap másolásra való előkészítésénél erre is figyelmet kellett fordítani. Egyértelműen jelölni kellett rajtuk azt is, hogy mely adatok nem fognak szerepelni a gépi munkalapon.

Gépelés

A továbbítandó gépi munkalapok gépelése nem volt egyszerű feladat /ennek egyik jele az, hogy öt külső munkavállaló adta egymásnak a stafétát az időnk folyamán/. A gépi munkalapokat az első időkben kéziratos anyag alap-

①

РАБОТНИК
СЛУЖБЫ РЕГИСТРАЦИИ
ПЕРИОДИЧЕСКИХ ИЗДАНИЙ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЦЕНТР
НАУЧНОЙ И ТЕХНИЧЕСКОЙ
ИНФОРМАЦИИ

Москва, В-219, ул. Горьковского 14, стр. 1, тел. 127-79-31

Адрес издания					Идентификация			Информация об издании			
Страна	Код	Год	Порядковый номер	Код	Идентификация	Год	Информация об издании	Информация об издании	Информация об издании	Информация об издании	Информация об издании
001	020274	11021	002	003	004						
008	311	112	12	032	1968						

Элементы	Инд.	Элементы	Элементы	Элементы	Элементы
030	00	↓ Magyar Posta	£B 25.155	==	
042	00	145125010	£B 010145125	==	
071	03	↓ Kultura Könyv- és Hírlap Kúlföldi Kereskedelmi Vállalat.	£B Budapest, 62, P.O.B., 149., Magyarország.	£B Pó u., 32, Budapest, 1, 1011, Magyarország.	==
110	00	↓ Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület.	£B Budapest.	==	
200	00	↓ Bányászati és Kohászati Lapok.	£e Kohászat.	==	

②

210	00	↓ Bányász. kohász. L. Kohászat.	==
220	01	↓ Журнал Горного Дела и Металлургии.	£e Металлургия. ==
220	00	↓ Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen.	£e Hüttenwesen.
		↓ Journal of Mining and Metallurgy.	£e Metallurgy. ==
260	00	↓ Budapest, £B Lapkiadó,	==
310	00	£a 3000	==
350	01	£a 11,30 руб	==
350	02	£a 15 \$	==
500	00	£a ↑ годовой индекс	==
510	00	£m имело перерыв 1944 - 1946.	==
520	00	£a имеется приложение	==
811	00	£a 669	==
821	00	£a 12 £B 02 £B 04 £B 08 £B 09 £B 12	==
831	00	£a Металлургия	£a Производство стали
841	00	£a Производство и обработка стали. Формирование металлов. Литейное дело. Прокатные заводы. Производство глинозема. Исследование металлов, стандартизация.	==
860	00	£a 010408111516	===

СОСТАВИТЕЛЬ	1974 MAR 2 0	ПОДПИСЬ	РЕДАКТОР СР	ДАТА	ПОДПИСЬ
РЕДАКТОР	1974 MAR 2 0	ПОДПИСЬ	ОПЕРАТОР СР	ДАТА	ПОДПИСЬ

МЦНТИ
Зап. 47

ján, majd a saját feldolgozásunk és nyilvántartásunk részére tervezett archivális munkalapok alapján kellett kitölteniök. A szöveg váltakozva latin és cirill betűs volt, így két részre kellett bontani a gépeltetést, más írta le a cirill és más a latin betűs részeket. A latin betűs részek különböző nyelvi: angol, francia, német, spanyol stb., címeket és variáns címeket is tartalmaztak. Különös figyelmet kellett fordítani a mezőhívójelek, indikátorok és almezőazonosítók pontos feltüntetésére, sorrendjére, a szöveg írásjeleinek jelölésére.

Szerkesztés

A gépi munkalapok szerkesztését külön utasítás szabályozza. A szerkesztő felelős a munkalapok pontos, az Instrukció szabályainak megfelelő kitöltéséért, így ellenőriznie kell valamennyi munkafolyamat megtörténtét, meg kell győződnie az adatok pontosságáról, éppugy, mint a gépi munkalapok külalakjának, a központosásnak és egyéb formai szabályoknak megfelelő voltáról. Ezen kívül fel kell tüntetnie azokat az egyezményes szerkesztői jeleket, melyek a rendszerben a gépi adatfeldolgozáshoz szükségesek.

Ellenőrzés

A szerkesztést megelőzően az adott munkaterületen nagy gyakorlattal rendelkező szakemberek segítségével valamennyi munkafolyamat revíziója megtörtént.

Nyilvántartás

A bejelentés egyik utolsó fázisaként a gépi munkalapokat minden évben 1-gyel kezdődő sorszámossal látjuk el, ez a munkalap száma. Ha egy bejelentés több gépi munkalapon történik, több számot kap. A moszkvai Központban a kiadványok címeit látják el a beérkezés sorrendjében központi regisztrációs számmal. A központi regisztrációs szám a továbbiakban is, például a nyomtatott formában megjelenő Regiszterben, a cím azonosítására szolgál.

Saját nyilvántartásunk számára az elkészült gépi munkalapokról fotómásolat készült, ezeket a gépi munkalapok számsorrendjében tartjuk nyilván, különválasztva az egyes évek anyagát. Ugyanakkor, a munkánkhoz tervezett archivális munkalapokat a kiadványok címeinek betűrendjében őrizzük. Így rendelkezésünkre áll a teljes eredeti adatfelvétel és a továbbított anyag másolata.

Az anyagban való tájékozódás megkönnyítésére és a többszörös bejelentések elkerülésére egy további kartotékrendszerre volt szükségünk, melyet a kiadványok címeinek betűrendjében vezetünk. A kartoték több szempontu utalózást kell hogy egyesítsen azért, mert a bejelentési kötelezettség nemcsak egyszeri regisztrálást jelent, hanem a periodikus kiadványok változásait és a rendszer fejlődését követve időről időre kiegészítéseket, pótlásokat, javításokat és törléseket is kell jelentenünk, hogy a központi "adatbank" birtokában legyen a legfrissebb adatoknak is. Ezeknek a pótlásoknak, törléseknek gépi munkalapjai önálló számmal szerepelnek, szükség van tehát arra, hogy a kartotékban a sorszámnál, melyre utalunk, jelöljük a bejelentés jellegét, így tájékozódhatunk arról is, hogy egy adott kiadvány alapbejelentéséhez milyen kiegészítéseket továbbítottunk.

Szervezés

A munkaszervezés a KGST munkaállomás egyik legnagyobb problémája. A különböző munkafolyamatokat könyvtárunk különböző osztályain, más könyvtárakban és intézményekben dolgozó munkatársak végzik, 90 %-ban megbízásos alapon. A munkavállalók felkutatása, betanítása, az anyagok cirkulálásának biztosítása, az egyes határidők illesztése és nem utolsósorban az ehhez kapcsolódó pénzügyi adminisztráció sok időt és energiát igényel.

Elméleti munkák

A NTMIR különböző információs rendszerű, különböző kulturális és gazdasági háttérrel rendelkező és különböző írástípust használó országok eddigi eredményeire építve kíván dolgozni. Kialakításában ugyanezeknek az országoknak mint egyenlő jogokkal és köteleességekkel rendelkező partnereknek aktívan részt kell venniük.

Az Országos Széchényi Könyvtár, mint kijelölt nemzeti szerv, nemcsak mint bejelentő, hanem szakmai kérdésekben mint tanácsadó, véleményező, kidolgozó szerv is szerepel. Részt vettünk a munkadokumentumok kialakításában, a munkák értékelésében, ott voltunk a döntések előkészítésére összehívott szakértői értekezleteken, konferenciákon. Természetesen a döntések felelőssége nem a KGST munkaállomást, hanem a hazai irányítókoordináló szerveket terheli.

II. 1974 április

Munkánkban új szakasz megindulását jelentette az 1974 márciusában Moszkvában tartott szakértői értekező, ahol a kísérleti munkák értékeléséről, a rendszer működésének új fejezetéről és az ISDS-ben való részvétel első lépéseiről volt szó.

A kísérleti fázisban végzett munkák eredményeit valamennyi tagország pozitívan értékelte. A kijelölt nemzeti szervek teljesítették vállalásaikat és a bejelentések alapján az IKARSZ felelős vezető szerve - a Szovjetunió Állami Műszaki Könyvtára - mellett működő Számítógépes Információs Központ elkészítette a kísérleti Regisztert. A szakértői értekező megvitatta a hagyományos formában megjelenő Regiszter tökéletesítésére vonatkozó javaslatokat és állást foglalt a jelenlegi gépi adatfeldolgozó rendszer gépparkja korszerűsítésének, valamint az ISDS programmal összhangban kiépítésre kerülő automatizált szolgáltatások terveinek kérdésében.

Az egyik legfontosabb problémakört az ISDS-ben való részvétel realizálásának gyakorlati kialakítása jelentette. Az egyes országok szakértői nyilatkoztak, hogy milyen szolgáltatásokat kívánnak igénybevenni az ISDS Nemzetközi Központ szolgáltatásai közül, és abban a fontos kérdésben is, hogy mely országok vállalják saját periodikus kiadványaik ISSN-nel, nemzetközi szabvány azonosító számmal való ellátását. Magyarország valamennyi szolgáltatást igénybe veszi majd és vállalta az ISSN adását is.

Az ISDS felé történő adatbejelentés felvetette a gyűjtőköri egyeztetés, a gépi kódrendszerek egységesítésének kérdését. Általános irányelvként a szakértők a kompatibilitás - azaz az összeegyeztethetőség - megteremtését jelöl-

ték meg, és javaslatot tettek a munkadokumentumok ilyen irányu átdolgozására. Ebben az irányban már az értekezlet során megtörténtek az első lépések. A gépi munkalapok kitöltését előíró Instrukció a vita eredményeképpen módosult. A feldolgozandó adatok közé olyan új elemek kerültek be, mint például a kiadványok kulcscíme és az ISSN /mindkettő az egyértelmű azonosítás eszköze a világ periodika nyilvántartásában/. Törölték az adatok sorából a sok problémát okozó állami engedély számot és az annotációt.

A fenti döntések munkánkban jelentkező következményei ma még csak körvonalazhatók. A KGST munkaállomás további feladatait az OSZK 1974. évi munkaterve rögzíti. Lényegében folytatnunk kell mind elméleti, mind gyakorlati vonalon a megkezdett munkát.

Új mozzanatként ez évben az ISDS-szel kapcsolatos munkák megszervezése jelentkezik, s itt erről részletesebben kell szólnom azért, mert az első konkrét munka, az ugynevezett Bowker anyag revíziója elkezdődött.

A párizsi ISDS Nemzetközi Központ elsőként azt kérte a moszkvai Regionális Központtól, hogy revideálja a területéhez tartozó országok azon időszak kiadványainak adatait, melyeket a Bowker cég bibliográfiáiban feldolgozott és az ISDS Nemzetközi Központ felhatalmazása alapján ISSN-nel ellátott. A Bowker cég bibliográfiái az 1971-72-es cimdátokat tükrözik ugyan, de nem az ISDS-ben kötelező adatelemek szerint, így szükség van arra, hogy az egyes országok saját maguk ellenőrizzék és egészítsék ki hazai kiadványaik adatait. A Magyarországon megjelenő időszakos kiadványokkal kapcsolatos ellenőrzést, mely 360 cím adatainak revízióját jelenti, az 1974. évi márciusi szakértői értekezleten vállaltuk el. A Bowker cég ISSN-nel ellátott, revideált cianyaga alapján jelenik majd meg 1975-ben az első ISDS Regiszter. Tekintettel arra, hogy a Bowker adatok eltérnek mind az ISDS, mind az IKARSz adataitól, a revízió speciális utmutatás szerint folyik.

Összegezésül elmondhatjuk, hogy munkánk igen nehéz volt több okból:

1. a rendszer, melynek részeként dolgozunk, a kísérletezés időszakát éli, sok az átmeneti megoldás, a változó elem;
2. a könyvtári adatfeldolgozás gépesítése, a feldolgozásban a nemzetközi szabványok alkalmazása szintén új típusu feladat, a kialakulatlan gyakorlat itt is érezteti hatását;
3. az OSZK-n belül több osztály együttműködését kellett biztosítanunk, és így nehézkes szervezési munkák terheltek minden egyes tevékenységet.

(A harmadik probléma megoldása talán megtörténhetne oly módon, hogy a KGST munkaállomás adatszolgáltatásához kapcsolódó feldolgozás munkafolyamatai beépülhetnének az egyes osztályokon folyó feldolgozó munka kereteibe.)

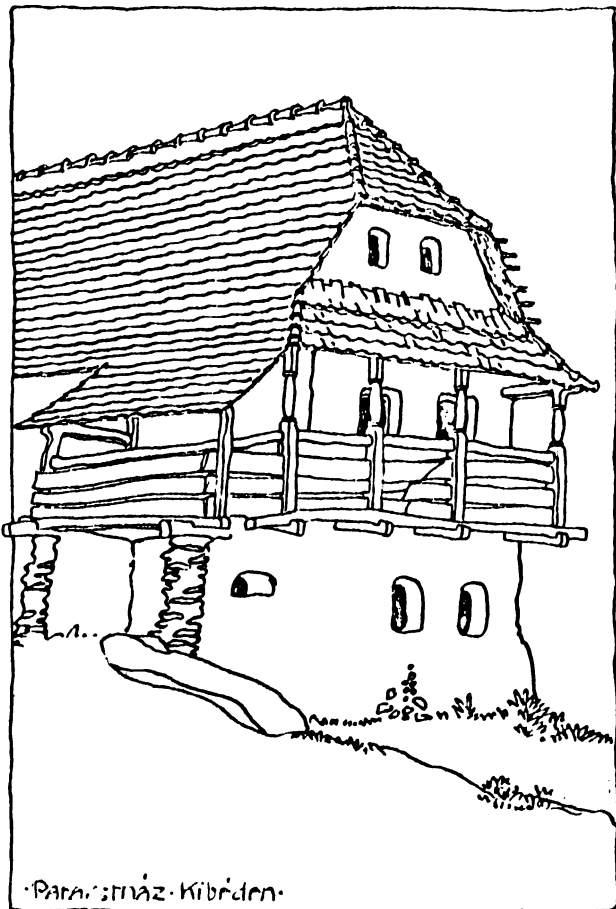
A fenti nehézségeket leküzdve, adatszolgáltató munkánk eredményeképpen a Széchenyi Könyvtár részesül majd e nemzetközi rendszerek szolgáltatásaiban. Könyvtárunk nemzeti funkciójához tartozik, hogy megteremtse a lehetőséget a világméretű információs bázis országos hasznosítására.

MUNKÁNKRÓL KÉRDÉSEINKRŐL

A KÉZIRATTÁR 1973. ÉVI BESZERZÉSEI

A Kézirattár 1973. évi, kb. 12 000 darabnyi gyarapodásának tulnyomó többsége - természetesen - a 20. századból származik. A régebbi anyagok közül egy egyházi szláv kódexet kell megemlíteni, továbbá a Pozsonyban élt Sigray László ismeretlen latin nyelvű feljegyzéseit a 18. sz. első feléből /beszámolóval a Rákóczi-szabadságharcról, a pestis-járványokról, a török háborúról, az országgyűlésekről./ A 19. sz. első feléből Széchenyi István ismeretlen, széptartalmu levele emelhető ki; a század közepéről Nemeskéri Kiss Miklós honvédezedeshez, az emigráció egyik vezetőjéhez intézett csaknem 100 levél, közöttük Klapka, Teleki László, s elsősorban Kossuth Lajos érdekes levelei.

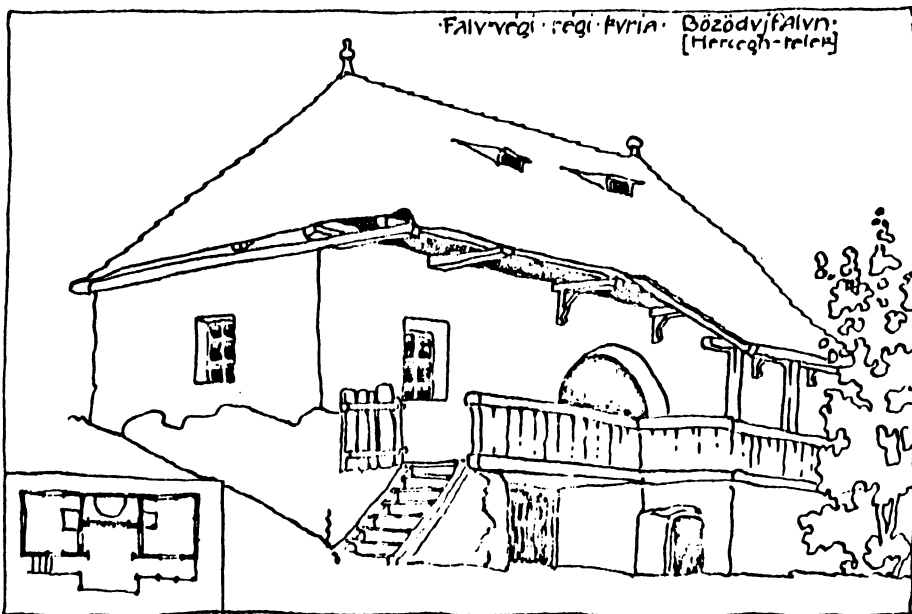
A 20. sz. legelejéről származik EÖTVÖS LORÁND leveleinek nagyértékű együttese: a tudományos ötletekkel, utasításokkal teli 53 levelet Eötvös munkatársához Pekár Dezsőhöz írta. Századunk első feléből-háromnegyedéből hat személyi fond teljes vagy részleges megszerzéséről számolhatunk be. Még a múlt század végére nyulik vissza GYALUI FARKAS kolozsvári irodalomtörténész és könyvtárügyi szervező levelezése, tudományos-kulturális szempontból jeles kortársak számos levelével. Speciális érdekességű forráseggyüttes SZIKLAY FERENC, Kassán élt, a szlovákiai magyar irodalom megalapozásában jelentős író, ujságíró, irodalomtörténész terjedelmes, műveket és levelezést egyaránt tartalmazó hagyatéka, Fábry Zoltán és Győry Dezső sok levelével. Terjedelmes, fontos CSÉCSY IMRE, a tizes évektől a század közepéig fontos pozíciókat betöltő polgári radikális író, ujságíró /Jászi Oszkár titkára 1918-ban, a Századunk szerkesztője, a Magyar Radikális Párt szervezője/ hagyatéka is, s a századközep kiváló publicistájának, PARRAGI GYÖRGYnek /nem teljes, főleg levélanyagában érdekes/ hagyatéka. A 20. sz. közepének tudós fondjai közül a kartográfus és kartográfia-történész IRMÉDI MOLNÁR LÁSZLÓ hagyatékát, s a geodéta és historiográfus BENDÉFY LÁSZLÓ ez évben megszerezni kezdett, számos értékes, kiadatlan művet tartalmazó fondját kell megemlítenünk.

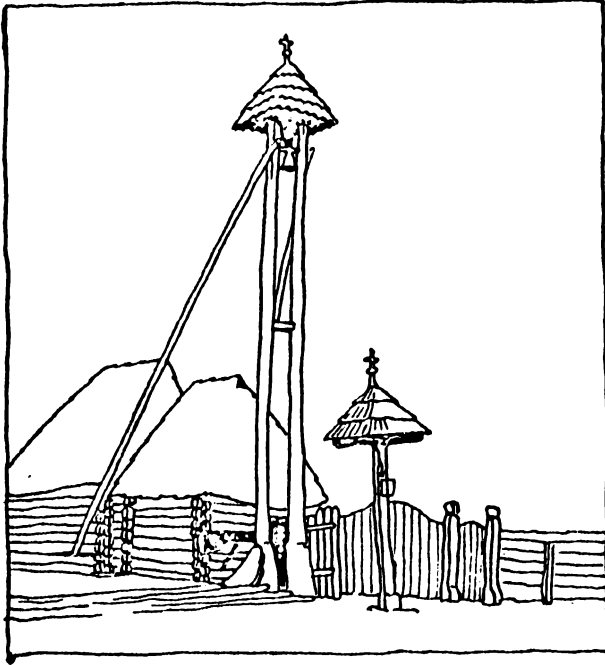
·Pam. stráz · Kibédon.

·Kalotaszegi · pártás · leány · Tóra · községből.

Falvayai · régi · tanya · Bözödjfalv. [Herczegh-falva]

Harangláb-csúcszéli kereszt a Csikban.

Kisebb terjedelmű, de igen jelentős az az irategyüttes, amely BAJCSY-ZSILINSZKY ENDRE munkatársai köréből került elő, s az ő tevékenysége során keletkezett anyagot ölel fel. A 40-es évekre vonatkozó értékes dokumentumok jelentősen gazdagítják a már nálunk örökött Bajcsy-vonatkozású forrásanyagot. A 20. századból származó egyes kéziratok vagy kisebb levelezések közül a jelentősebbeket betűrendben sorolom fel: P. ÁBRAHÁM DEZSŐ, az ellenforradalmi restauráció szegedi miniszterelnöke visszaemlékezése tevékenysége rövid de jelentős korszakára, s egyéb közéleti érdekű feljegyzései; KÓS KÁROLY Erdélyország népének építésze kb. 1907-1908-ban sajátkezűleg írott és saját tollrajzaival gazdagon illusztrált művei; NÉMETH LÁSZLÓ Sanremoi napló c. 1935.-i esszéjének sajátkezű, tanulságos javi-

tásokat tartalmazó kézírata, SINKA ISTVÁN Szigetek könyve c. művének autográf változata és egy számos kiadatlan verset tartalmazó eredeti versgyűjteménye; SZABÓ PÁL mintegy 100 levele két barátjához /a nálunk lévő Szabó-hagyatékot a másik irányból gazdagítva/; TAMÁSI ÁRON 63 levele Amerikából - élete legkevésbé ismert szakaszából.

Reméljük, hogy a felsorolt, valamint a kisebb jelentőségű, de a kutatás számára érdekesnek ígérkező forrásanyag jó hasznára lesz majd az irodalomtudomány, a kortörténet és a tudománytörténet kutatóinak.

Mellékelten néhány képet közlünk Kós Károly kötetéből. A képek kék tintával készültek. Azonos mű Kós Károly tollából nem látott napvilágot.

WINDISCH ÉVA

RÉGI MAGYAR KÖNYVEK

Az OSZK Híradó már többször ismertette az RMNY munkálatait: előkészületeit, problémáit, első megjelent kötetét stb. A Csoport legifjabbja most a 18. századi kötet előmunkálatainak legfrissebb állásáról, s a közeljövő terveiről ad hírt.

Bár nem az RMNY Csoporthoz kapcsolódik egyházi könyvtáraink védettségi ügyeinek lebonyolítása, de értékeik feltárása és nyilvántartásba vétele az RMNY számára is lényeges. Nagy László cikke így kapcsolódik Vásárhelyi Juditéhoz, példázva, hogy jó szervezéssel és előkészítéssel a nehéznek tűnő kérdésekre is lehet megoldást találni.

A 18. SZÁZADI ANYAGGYŰJTÉS RŐL

A Régi Magyarországi Nyomtatványok Bibliográfiai Csoport munkatervében kiemelt programként szerepel az 1712-1800 között Magyarországon, illetve külföldön, részben vagy egészben magyar nyelven készült nyomtatványok országos nyilvántartása. A munka célja kettős: egyfelől az, hogy az ország minden közkönyvtárában fellelhető, e gyűjtőkörbe tartozó példányokról tudomást szerezzünk; másfelől pedig, hogy a még bibliográfiailag nem ismertett nyomtatványokat a lehetőségeknek megfelelően a legteljesebb mértékben feltárjuk. E közvetlen cél teljesítésével tulajdonképpen megteremtjük a munkaeszközt az RMNY 1800-ig tervezett kiadvány 18. századi kötetei számára és az anyaggyűjtés feladatának a teljesítésével lehetőséget biztosítunk a 17. századi könyvtermést regisztráló RMNY-kötetek elkészülte után a majdani folyamatos, igényes bibliográfiai feldolgozás számára. Így hazánk is követi azt az egyre általánosabb, de különösen a közép-kelet-európai szakirodalomban elfogadott álláspontot, mely szerint a régi nyomtatványok időhatára 1800. Az 1712-1800 közötti könyvtermésünk tekintetében Petrik Géza: Magyarország bibliographiája 1712-1860. I-IV. kötete /Budapest 1888-1892/ és az V. kötetként megjelent Pótlások /Budapest 1971/ áll rendelkezésünkre. Ezen köteteknek 18. századi adatait a Petrik VI. kötet /Budapest 1972/ tartalmazza, amely az I-V. kötetben közreadott 1712-1800 között megjelent magyarországi és külföldi nyomtatványok nyomdamutatója.

A munka előkészítése már 1973-ban megkezdődött. A Művelődésügyi Minisztérium 1973. június 5-én tartott főosztályvezetői értekezlete megtárgyalta a régi magyarországi könyvek országos nyilvántartásának ügyét. Az értekezlet határozatainak megfelelően 1973. szeptemberében a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárügyi Főosztálya "Tájékoztató felmérés"-t végzett, amikor is az egyes könyvtáraktól 18. századi anyaguk körülbelüli mennyiségére és a rendelkezésre álló segédletekre vonatkozóan kért választ. Az említett körlevelet kb. 280 intézmény kapta meg. A fővárosi nagykönyvtárakon kívül természetesen megkérdeztük a megyei, városi, egyetemi könyvtárakat; az Akadémia hálózatába tartozó egyes kutatóintézetek könyvtárait, az Egyetemi Könyvtár hálózati könyvtárait, a muzeumoknak a Muzeumi Főigazgatóság, a levéltáraknak a Levéltári Főigazgatóság, az iskolai könyvtáraknak az Országos Pedagógiai Könyvtár révén küldtünk körlevelet; az egyházi könyvtárakkal pedig az egyes Gyűjteményi Központok segítségével vettük fel a kapcsolatot. Eddig 145 intézménytől kaptunk választ, mindössze a válaszok 10 %-a volt nemleges.

A következő lépésben a Művelődésügyi Minisztérium újabb körlevélben felkéri az egyes 18. századi nyomtatványokat tartalmazó gyűjteményeket, hogy 1976. december 31-ig vegyék munkatervükbe az említett nyomtatványok jegyzékbe foglalását. A jegyzékek elkészítése azonos szempontok szerint történik. Legfőbb célunk, hogy a könyvtárak gyűjtőmunkájukat a lehető legegyszerűbb és leggazdaságosabb módszerekkel végezzék. Csupán annyi adatot kérünk az egyes kötetekre vonatkozóan, amennyi elégséges az azonosításhoz /szerző, a cím néhány jellemző szava, impresszumadatok és a példány jelzete/. A 18. századi

nyomtatványokat nagyobb példányszámban tartalmazó könyvtáraknak egy-egy Petrik VI. kötetet adunk, hogy a bibliográfiailag már regisztrált példányaik jelzetét abba írják bele, az újabb adatokról kell így csak jegyzéket készíteniük.

*

A központi munka három fázisban történik:

1. A gyűjtemények által közölt adatok azonosítása, kódolás.
2. Az azonosított tételek nyilvántartásba vétele.
3. A nem azonosítható, új tételek gyűjtése.

Ad.1. Kiindulópontunk a Petrik VI. kötete, hiszen az egyes tételek itt kereshetők vissza a legkönnyebben: hely, nyomda és évszám szerint. Hogy az azonosítás még egyszerűbb és egyértelműbb legyen, beszámoltuk a hatodik kötetben szereplő tételeket. Így lehetővé vált, hogy a különböző nyilvántartásainkban az egyes kiadványokat gazdaságosan, rendszámuk segítségével jelöljük, a hosszadalmas szerző, cím állandó ismételtetése helyett.

A rendszám tartalmaz egy kételemű betűjelet, mely jelzi a megjelenési helyet, sőt néhány esetben a nyomdát is: kétszer két számjegyet, melyek közül az első a megjelenési év utolsó két jegye, a második pedig az egyes éveken belüli sorszáma az illető nyomtatványnak. Tehát pl. az 1799-ben Pesten Patzkó nyomdájában megjelent Anonymi hungarici historia "rendszáma"

PP - 99 - 02

A hozzánk eljuttatott jegyzékeket ezekkel a rendszámokkal kódoljuk.

Ad.2. A központi munka második fázisához a nyilvántartásba vétel céljából minden műről egy példány-nyilvántartólap készül. Ezekből a fejlécen szereplő rendszám rendjében külön katalógust hozunk létre. A nyilvántartólapokra vezetjük rá azokat a jelzeteket, melyek alatt az egyes gyűjtemények példányaikat őrzik.

Rendelkezésünkre áll még az OSZK adrematizált katalógusának 18.századi anyaga, amely a Petrik VI. kötetének a kéziratát képezte. A jelenleg városok és nyomdák sorrendjében felállított katalógust idővel betűrendes katalógussá fogjuk átrendezni, így az azonosítás idővel újabb uton, szerző szerint is lehetséges lesz.

Ad.3. A Petrik-kötetekben közölt adatokkal nem azonosítható tételeket két példányban kigépeljük. Az első példány a készülő Petrik VII. kéziratának anyagába kerül, a másik példányt pedig beszerkesztjük a leendő betűrendes katalógusunkba. Ezek az új tételek is kapnak rendszámot, példány-nyilvántartólapjuk is lesz, és nyomdászmutatónkba, a Petrik VI. kötet általunk használt munkapéldányába is felvesszük őket. Célunk, hogy mindhárom nyilvántartásunk a legteljesebb képet mutassa a 18.századi nyomtatványokról.

*

Az OSZK és Egyetemi Könyvtár valamint egyes egyházi gyűjtemények 18.századi anyagának kigyűjtését központi erőinkkel kell megoldanunk. Mivel az OSZK adrematizált katalógusának számunkra számbajövő része már korábbról rendelke-

zésünkre állt, lényegében a kéziratos és fényképezett un. "müncheni" katalógust kellett átnézni. Ez a munka már befejeződött, az anyag feldolgozása folyamatban van. Az Egyetemi Könyvtár általános katalógusának átnézését most végzik munkatársaink.

Terveink szerint a 18. századra vonatkozó kb. 4-5000 új tételből 1980-ra fog elkészülni a Petrik VII. kötet, mely az V. Pótlások kötethez hasonlóan értékes kiegészítéseket fog szolgáltatni a 18. század kutatói számára.

VÁSÁRHELYI JUDIT

A MAGYAR EGYHÁZI GYŰJTEMÉNYEK ÉRTÉKEINEK FELTÁRÁSA

A közelmúltban a Művelődésügyi Minisztérium az OSZK-ra bízta az egyházi tulajdonban lévő könyvészeti értékek védettségének ügyét. Egy 1971-ben kiadott MM rendelet ugyanis ezeket az intézményeket is kötelezi arra, hogy kiemelkedő könyvészeti értékeiket bejelentsék. Az un. muzeális kategóriák (kódexek, kéziratok, őnyomtatványok, 16. századi kiadványok, RMK-kötetek, egyéb könyvészeti értékek) jegyzékei alapján a Gyarapítási Osztály a bejelentett értékek védetté nyilvánítását már elindította. A mintegy 35 nagyobb egyházi gyűjtemény többségénél ez a védettségi eljárás 1974-ben lebonyolítható lesz. Néhány áttekinthetetlen könyvtár esetében ez az időpont későbbre tolódik. Becslések szerint a katolikus gyűjteményekben több mint kétmillió, a reformátusokban közel egymillió, az evangélikusokban és a Rabbiképző Intézet Könyvtárában egyenként mintegy másfélszáz ezer kötetet őriznek. De szinte minden felekezet (szerb ortodox, unitárius stb.) rendelkezik - néha kivételesen értékes - muzeális anyaggal. Mintegy 250 középkori kódex, 2700 őnyomtatvány, 10 000 RMK és előreláthatólag 25-30 000 antikva található ezekben a könyvtárakban. Célszerűnek látszott a felmérések eredményeként létrejött jegyzékek alapján országos nyilvántartást kiépíteni. Ez a munkálat már 1973-ban megkezdődött. Az őnyomtatványok és RMK-kötetek tulnyomó részének nyilvántartásba vétele után a 16. századi nyomtatványok és a kéziratok feldolgozása következik.

Könyv- és könyvtörténeti szempontból is nagyon fontos lesz ez a nyilvántartás, hogy a kutatás számára az egyházi könyvtárakban őrzött értékek is hozzáférhetővé válhassanak. Ugyanis pl. az egyházi könyvtárakban őrzött latin nyelvű kódexekről a mai napig sincs meghiszható áttekintés. A régi magyarországi nyomtatványok példányainak nyilvántartását és azok feldolgozását pedig az RMK-kötetek munkálatai tették halaszthatatlanná. Ezek unikumairól az OSZK számára másolatok is készülnek.

Szinte valamennyi vidéki egyházi könyvtár jelentős (sokszor az egyetlen) helytörténeti különgyűjteménnyel rendelkezik és ezzel az utóbbi időben örvedetesen fokozódó helytörténeti kutatások számára kimeríthetetlen forrásul szolgál. Legtöbbször szerencsésen egészítik ki az ujonnan létesített megyei és járási könyvtárak állományát. A közeljövőben elvégzendő további feladat

az egyházközségek, plébániák könyvtáraiban található értékek rendszeres felmérése.

Az egyházi könyvtárosokkal való kapcsolat és együttműködés jó. A nagyobb egyházak külön gyűjteményi központtal rendelkeznek Budapesten, könyvtári előadóval. De valamennyi könyvtárossal közvetlen érintkezésben is állunk. Általában készségesen segítenek, így többen önként elkészítik a 18. századi magyarországi nyomtatványok jegyzékét is, pedig ez meglehetősen nagy munkát igényel. Nehezíti azonban a helyzetet, hogy sok - főleg katolikus - könyvtárban nincsen főállású könyvtáros. Az MM és az OSZK(KMK) szervezésében 1973-ban kilenchnapos, eredményes tanfolyamon vett részt 50 egyházi könyvtáros. A könyvtári munkába való fokozottabb bekapcsolódásuktól a feltérési munkák meggyorsulása várható. Az MM által állományvédelemre biztosított összegben felül 1974. áprilisától az OSZK-ban egy fő, teljes munkaidőben az egyházi könyvtárak muzeális állományának a restaurálását végzi.

Természetesen hosszú folyamat kezdetéről van szó, de az eredmények máris biztatóak. A készülő nyilvántartás az OSZK-nak új színfoltja lesz, a kutatók számára pedig értékes segítséget jelent majd, hisz a könyvtár információanyaga a régi nyomtatványokról, kéziratokról ezzel jelentősen növekszik.

NAGY LÁSZLÓ

JELENTŐSEBB ÁRALAKULÁSOK AZ UTOLSÓ HÁROM ÉV
HAAZAI ÁRVERÉSEIN
(Befejező közlemény)

Mint Híradónk előző számában jelentük, ezuttal a két legutolsó könyvauktió legfeljebb áreredményeit közöljük, melyek jellemzően tükrözik a könyvvásárlások, ill. az árverések résztvevőinek (a két réteg nem feltétlenül azonos) érdeklődését a régi könyvek iránt, az értékhatárok alakulását.

Ismét külön csoportosítjuk a szépirodalmi első és korai kiadásokat és egyéb műveket, zárójelben adva meg a kikiáltási árakat.

1972 november

Ády: Új versek, 550 /200/; Arany János: Ószikék, 400/180/; u.ő.: Toldi, 100/500/; Csokonai Vitéz Mihály Munkái, 3 kötet 1300 /500/; Dugonics: A szerepsenek, 400 /240/; u.ő.: Szittyai történetek, 440 /200/; Gvadányi: Verses levelezés, 650 /480/; József Attila: Medvetánc, /Ignotusnak dedikált példány/, 1500 /320/; u.ő.: József Attila: Nem én kiáltok /dedikált/, 1400 /600/; Kassák: Világanyám 160 /160/; Krudy Gyula: Pest-budai séták, 1958 /1/ 140 /20/; u.ő.: Pesti évkönyv, 400 /160/; Madách: Az ember tragédiája, 950 /400/; Miksa Kelemen: Törökországi levele, Szombathely 1794, 850 /400/; Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk, 300 /60/; Móra Ferenc: Petőfi oltárára, 320 /40/; Petőfi: A helység kalapácsa, 1600 /1600/; u.ő.: Cipruslombok, Etelke sirjáról, 5000 /5000/; u.ő.: János vitéz, 5000 /2800/; u.ő.: Összes költeményei Pest, 1847, 1300 /500/; u.ő.: Verseik, Buda 1844, 2200 /1500/; Szabó Lőrinc: Föld, erdő, isten, 340 /40/; Szerb Antal: Budapesti kalauz Marslakók számára, 220 /60/.

Alt Rudolf: Pesth und Ofen, 3200 /3200/; Ballai: Magyar korcsmák és fogadók a XIII-XVIII.században, 260 /80/; u.ő.: A magyar vendéglátóipar története, 550 /100/; Béli Mátyás: Notitia Hungariae novae historico geographica...3 kötet, 9000 /5500/; Bod Péter: Erdélyi Féniks, 400 /160/; u.ő.: Magyar Athenas és Szent Heortokrátes (egybekötve), 1800 /800/; Bubic: Magyarországi várak, 750 /400/; Pfannl Egon: Buda az ostrom után, 420 /150/; Divald Kornél: Budapest művészete a török hódoltság előtt, 120 /30/; u.ő.: Szepesvármegye művészeti emlékei 3 köt. 950 /500/; Domanovszky Sándor: Magyar művelődéstörténet 5 köt. 2100 /800/; Drescher Pál: Régi magyar gyermekkönyvek, 420 /240/; Eokstein, Friedrich: Die epidemische Cholera beobachtet in Pesth... 360 /120/; E.Brüll Klára: Orvosok és kórházak Pest-Budán, 300 /60/; Erdélyi János: Magyar közmondások könyve, 800 /400/; Esopus: ...auserlesene Fabeln, Nürnberg 1723, 124 metszettel 2300 /400/; Feldmann: Pesth und Ofen, Neuester Wegweiser ...1844, 700 /240/; Ferenczy Zoltán: Petőfi életrajza, 3 köt. 500 /280/; Ferenczy József: ...nemes Pest Pilis és solt... vármegyék... földleirata, 1700 /340/; Fitz József: Hess András a budai őnyomdász, 300 /160/; Főrangú családok /Dev.Fejérpataky László/ 1.rész I.köt. - Nemes családok /Előszó: Schönherr Gyula/ 2.rész I.köt. 1300 /360/; Franzius, Farkas: Egy jeles vadkert... 2200 /1000/; Führer durch den Thiergarten zu Pest, Pest 1866. 43 l. 340 /80/; Gál Sándor: A Pest-városi... őrsereg...szolgálati szabályzata, 650 /200/; Gallina Frigyes: Budapest története képekben, 380 /140/; Genthon - Nyilas-Kolb: Budapest képeskönyv 200 /50/; Gettinger, Theodor: Ungarns Hauptstädte Pest-Ofen... 420 /160/; Hanusz István: A nagy magyar alföld földrajzi jellemképekben, 240 /100/; Hunfalvy - Rohbock: Budapest és környéke 2000 /2000/; Istvánffi Gyula: A magyar ehető és mérges gombák könyve, 950 /480/; Ivánfi Ede: A magyar birodalom címerei és színei, 1-2 füzet 700 /300/; Károlyi Árpád-Wellmann Imre: Buda és Pest visszavivása 1686-ban, 900 /240/; Kőszeghy Elemér: Magyarországi ötvösjegyek... 2100 /1400/; Kriza János: Vadrőzsák 1.köt. 800 /480/; Lechner Jenő: Képek Buda és Pest fejlődésének történetéből, 340 /100/; Lestyán Sándor: József nádor, 200 /60/; Liber Endre: Budapest szobrai és emléktáblái, 240 /80/; Lichtmann Győző: Tabán és Budapest fürdőváros, 220 /40/; Lock János: A gyermekek neveléséről.. 460 /160/; Vahot Imre: Magyarföld és népei eredeti képekben, 3200 /1500/; Malonyay Dezső: A magyar nép művészete, 5 köt. 5000 /5000/; Mützel, Hans: Kostümlande für Sammler, 420 /120/; Nagy Miklós: Magyarország képekben, 1-2 évf: 750 /400/; Némethy Károly: A pest-budai árvíz 1838-ban, 400 /120/; Ortway Tivadar: Magyarország régi vízrajza a XIII.sz. végéig, 3100 /11/600/; Paracelsus: Das sechste Buch in der Arznei, Basel 1574, 1100 /500/; Pest szab.kir.város házjegyzéke, 440 /120/; Szab.Kir. Pestvárosában lévő házak jegyzéke, 400 /80/; Rados Jenő: Magyar kastélyok, 360 /100/; Radvánszky Béla: Magyar családelet és háztartás a XVI. és XVII.sz.-ban, 2500 /1200/; Révai Miklós: Versegi Ferencznek megtsalatkozott illetlen mocskolódásai a tiszta magyarságban, 700 /240/; Rómer Flóris: A régi Pest, 500 /200/; Schams, Franz: Vollständige Beschreibung der königl. Freystadt Pest... 1700, /500/; Schmall Lajos: Buda-Pest utczái és terei...460 /80/; Baróti Szabó Dávid: Kisdud szó-tár, 1300 /200/; Szalády Antal: A magyar hirlap

irodalom statisztikája, 650 /280/; Széchenyi István: Stadium, 900 /200/; u.ő.: Világ, 900 /240/; Szongott Kristóf: A magyarhoni őrmény családok genealógiája, 750 /300/; Ujhegyi Béla: Budavár keletkezése és hadtörténetének a múltja, 500 /150/; Versegly Ferenc: A filozófiának talpigazságára épített felelet... 1100 /300/; Visky Károly: A magyarság néprajza, 1600 /800/; Wartha Vince: Az agyagipar technológiája, 360 /160/.

Mi sem illusztrálja jobban az árak állandó emelkedését, mint az a körülmény, hogy egyes művek mindkét árverésen felbukkantak, csak éppen jelentősen magasabb áron keltek el 1973-ban, mint egy évvel előbb.

1973 november

Ady: Még egyszer, 1500 /1000/; A halottak élén, /60/; Így is történhetik, /80/; Menekülő élet első kiadása nem talált gazdára; u.ő.: Versek, 3000 /1800/; Áprily: Vers vagy te is, 550 /160/; Arany János: Nagyidai cigányok, 850 /320/; Babits: Nyugtalanság völgye, 440 /60/; Balázs Béla: Cinka Panna balladája, Balázs Béla és Kodály Zoltán aláírásával, 320 /80/; u.ő.: Kalandok és figurák, 150 /60/; Bezerédj Amália: Flóri könyve, 750 /240/; Heltai Jenő: Írók, színésznők és más csirkefogók, 260 /80/; József Attila: Nincsen apám sem anyám, 1700 /600/; Kassák: Anyám címére, 300 /120/; Kazinczy: Tövisék és virágok, 4200 /1000/; Krudy: Álmoskönyv, 600 /200/; u.ő.: Szindbád utazásai, 600 /60/; u.ő.: Tótégas, 280 /40/; Mikszáth: Tót atyafiak, 340 /80/; Petőfi: Felhők, 1200 /1200/; Radnóti: Járkálj csak, halálraitélt, 900 /550/; Sárközi György: Szilveszter, 240 /50/; Somlyó Zoltán: Északra indulok, 100 /40/; Szomory Dezső: Ünnepek a dühöngőn, 120 /50/; Tompa Mihály: Népregék, népmondák, 420 /160/; Vörösmarty: Salamon király, 550 /240/.

Abafi Aigner Lajos: Magyarország lepkéi, 600 /300/; Ars Hungarica, 1300 /600/; Baranyay József: A komáromi nyomdászat és a komáromi sajtó története, 700 /80/; Baróti Szabó Dávid: Kisded szó-tár, 750 /240/; Baróti Szabó Dávid: A magyarság virágl, 700 /300/; Heltai Gáspár: A biblia második része, 22000 /10000/ (Magyarországon négy hiányos példánya ismeretes: OSZK és MTA 2-2 pld.); Magyar biblia Avagy az Ó és Új testamentum könyveiből álló teljes Szent Írás... fordította Comáromi C/Sipkés/ György, hozzákötve: Szent Dávid királynak és prófétának száz ötven soltéri... ford. Szenczi Molnár Albert, 6500 /1600/; Bod Péter: Az isten, vitézkedő anyaszentegyháza állapotjának... rövid története, 1500 /480/; Bod Péter: Magyar Athénás, 1700 /300/; Bod Péter: Smirnai Szent Polikárpus... 600 /180/; Bod Péter: A' Szent Bibliának története... 550 /160/; Böhme Lénárt: Dél-Magyarország... külön történelme, 700 /200/; Comáromi Csipkés György: Igaz hit, ..., 1800 /800/; Confessio et expositio fidei Christiana, az az az Keresztényi Igaz Hitről való Vallás-tétel, 1100 /460/; Czambert János: A' figyelmeztetett ügyes selyemtenyésztő, 1300 /240/; Csapó József: Új füves és virágos magyar kert... 1400 /500/; (Diószegi Sámuel-Fazekas Mihály:) Magyar fűvész könyv, 1800 /600/; Diószegi Sámuel: Orvosi fűvész könyv, 2100 /400/; Divald Kornél: Magyarország művészeti emlékei, 420 /80/; Dohány-termesztésről való rövid oktatás... 360 /80/; (Dudás Gyula): Bács-Bodrogh vármegye egyetemes monográfiája, 2400 /500/; Erdélyi János: Magyar közmondások könyve, 1100 /400/; Fáy András: Hasznos házi jegyzetek, 360 /80/; Fényes Elek: A Magyar Birodalom statistikai, geographiai és tör-

téneti tekintetben , 1200 /240/; Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára, 2000 /300/; Gönczi Ferenc: A somogyi betyárvilág, 260 /80/; Haas Mihály: Baranya, 650 /300/; Hankó Vilmos: Székelyföld, 1100 /200/; (Häufler, Joseph Vinzenz): Visegrád albuma, 1300 /600/; (Heliser József): Rövid tudósítás az 1838-ik esztergomi árvizről... [21 lap!] 2100 /80/; Herman Ottó: A magyar halászat könyve, 1500 /600/; Herman Ottó: A magyar nép arca és jelleme, 340 /120/; Hodor Károly: Doboka vármegye' természeti és polgári ismertetése, 900 /400/; Horváth János: A magyar irodalmi műveltség kezdetei... 320 /60/; Hunfalvy János - Rohbock Lajos: Magyarország és Erdély eredeti képekben (Csak a 2.köt.) 8500 /2400/; Husvét, a céhbéliek első könyve. 240 /60/; József főherceg cigány nyelvtana. 800 /400/; Kiss Rólint: Magyar régiségek, 950 /200/; Kovács Mihály: Háromnyelvű fejtő természetthon titoktan orvostudomány műszótára... 1600 /420/; Kozma Pál: Zaránd vármegye földirati, statisztikai és történeti leírása --- Rácz Károly: A zarándi egyházmegye története. [A két mű együtt] 2400 /240/; La Langue János: A' Magyar országi orvos vizekről... 1300 /300/; Magyarország Képekben. Honismertető folyóirat. 1900 /800/; Margalits Ede: Magyar közmondások és közmondésszerű szólások, 1200 /400/; Marx, Karl: Das Kapital Hamburg 1867 (első kiadás), 5000 /1500/; Neubarth János: Lőcsei ó és új kalendárium 1691. 2300 /800/; Majer István: István bácsi naptára... 1869 évre, 1100 /120/; Heilpern Lázár: Száz éves naptár 1907., 550 /100/; Ozorai József: Az egyházi vagy praediális nemések és birtokok... 700 /80/; Soós Elemér: A szerencsi vár története..., 400 /60/; Szamota István: Magyar oklevél-szótár, 3200 /800/; Szirmay Antal: Szathmár vármegye fekvése... 2200 /480/; Szócs József - Brassai Samu: A magyar orvosok... 5. nagy-gyűllésének munkálatai, 750 /150/; (Táncsics) Stancsics Mihály: Magyar nyelvtudomány... 1400 /400/; Táncsics Mihály(1): Vasárnap egyesület... 2300 /600/; Teleki Domokos: A székely határőrség története. 600 /160/; Tormai Károly: Terhességi naptár [7 l.!] 460 /40/; Trócsányi Zoltán: Magyar régiségek és furcsaságok. 800 /280/; Tzigány prédikátió [2 satlan lev.!] 300 /120/.

BIRKÁS ENDRE

HIREK

Az I. Vízügyi Történeti Napok programjának keretén belül a Magyar Hidrológiai Társaság 35 fős csoporttal május 7.-én délután megtekintette a Térképtárat.

A látogatás során Patay Fálné rövid beszámolót tartott,

"A Térképtár multja, jelene, feladata és értékes darabjai" címmel, majd 32 db különböző készítőtől és időből származó, magyarázattal ellátott kéziratos térkép került bemutatásra.

A két napos program anyaga ezzel a beszámoló-ismertetéssel együtt nyomtatásban is meg fog jelenni.

TAJÉKOZÓDÁS

A SZOCIALISTA ORSZÁGOK NEMZETKÖZI TANÁCSKOZÁSA A NEMZETI BIBLIOGRÁFIA PROBLÉMÁIRÓL

Lipcse, 1974. április 23-27.

A kurrens nemzeti bibliográfiák kérdéseiről tartott tanácskozás összehívására a szocialista országok nemzeti könyvtárigazgatóinak moszkvai értekezletén elfogadott javaslat alapján került sor. A tanácskozás színhelye Lipcse, rendezője és példamutató szervezője a Deutsche Bücherei volt.

A konferencia célja a kurrens nemzeti bibliográfiák jelen helyzetének és további fejlesztési lehetőségeinek számbavétele, a szocialista országok ez irányú tevékenységének koordinálása és a további kutatást, illetve elméleti megközelítést igénylő témákban az együttműködési módok kimunkálása volt. Így a tanácskozás egyben az 1974-ben megrendezendő 40. IFLA-kongresszus, valamint az ugyancsak ez évben tartandó párizsi UNESCO-konferencia tematikus előkészítését is jelentette.

A kitűzött cél megvalósítását a tanácskozás programja kettős irányból kívánta megközelíteni. Egyrészt a résztvevő országok összefoglaló, írásban is benyújtott beszámolót tartottak saját nemzeti bibliográfiai rendszerükről, a regisztrálás tartalmi, rendszerezési és előállítási problémáiról, másrészt néhány kiemelt kérdéskör problematikája átfogó előadásban nyert megvilágítást. Ez utóbbi vonatkozásban főként a nemzetközi rendszerekben való részvétel, az egységes bibliográfiai nyelv, valamint az automatizálás választható útjainak kérdései kaptak külön hangsúlyt. /Az 1. témakörben: G. Pomassl, Deutsche Bücherei, Leipzig: A nemzeti bibliográfiák és az UDC; K.H. Bell, Methodisches Zentrum für Wiss. Bibl., Berlin: A bibliográfia helye a KGST-munkák keretében. A 2. témakörben: Geraszimova, Lenin Könyvtár, Moszkva: A bibliográfiai leírások egységesítése, mint a nemzeti bibliográfiai központok közötti információcsere leghatékonyabb eszköze. A 3. témakörben: G. Rost, Deutsche Bücherei, Leipzig: A bibliográfiai tevékenység, mint az automatizálás potenciális tárgya; Schminde, Biblioteka Narodowa, Varsó: A szemantikus kód; Korda, Matica Slovenska, Martin: A szlovák nemzeti bibliográfia számítógépes előállításának munkálatai./

Az egyes országok nemzeti bibliográfiai tevékenységéről rajzolt helyzetképek nemcsak a kölcsönös, általános tájékozódás szempontjából bizonyultak

hasznosnak, de megvitatásuk során számtalan közös, valamennyi résztvevő ország információs és regisztratív tevékenységében egyaránt felmerülő probléma megoldásának szükségességére és az egységes megoldások lehetőségeire is felhívták a figyelmet.

Szinte valamennyi referátum problémaként vetette fel a nemzeti bibliográfia regisztrálási területének határvonalait érintő kérdést mind a dokumentumtipusok, mind a kiadványok értékhatára szempontjából. Nemcsak magyar, de nemzetközi viszonylatban is szükségessé vált a dokumentumfajták egységes tipológiai meghatározása, amely a nemzeti bibliográfiák rendszere és azonos szemléletű gyűjtőkörre kialakításának előfeltétele. A gyűjtőkör nemcsak a feltárandó terület alsó szintjének /a dokumentumok értékállósága, primer információhordozó szerepe/ meghatározásában kívánna meg a nemzetközileg is egységes szemlélet kialakítását, hanem a hegyománys könyvtári dokumentumtipusok /pl. audiovizuális dokumentumok/ regisztrálásának a nemzeti bibliográfiai rendszerbe való beépítése vonatkozásában is. A kérdés, bár bibliográfiai síkon jelentkezett, de érezhető összefüggésben a nemzeti könyvtár gyűjtemény határterületi kérdéseivel, valamint az egyes országok kötelempéldány-rendeletének előírt kategóriáival. Mivel a nemzeti bibliográfiák feltárási területe a kötelempéldányszolgáltatás függvénye, így a kötelempéldány-rendeletek szemléletének egységesítése egyben a bibliográfiai információcsere lehetőségeinek meghatározója is.

Más szempontból, de ugyancsak a regisztrált terület határainak a különbözősége jellemzi az egyes országok analitikus feltárást nyújtó, nemzeti repertorizáló tevékenységét is. Nem tükröz egységes gyakorlatot az analízisre kerülő dokumentumok kiválasztása, a válogatási szempont érvényesítése: milyen dokumentumtipusok analízisére terjedjen ki a bibliográfiai rendszer /folyóiratok, vegyes tárgyú gyűjtemények, homogén tárgyú gyűjtemények, szerzői gyűjtőkötetek/ és mely dokumentumtipusok analízisének regisztrálását vállalhatja a nemzeti könyvbibliográfia, melyekét a nemzeti repertórium?

A feltárás tartalmi kérdései mellett a feltárási rendszerek eltérő sajátosságainak vizsgálata jelentette a másik, közösen megoldandó kérdéskört. A különböző rendezési elvek, osztályozórendszerek /Egyetemes Tizedes Osztályozás, szovjet szakrendszer, speciális nemzeti szakrendszerek/ alkalmazása, a kidolgozott thesaurus-ok hiánya nehezíti a szocialista országok közötti információcsere bibliográfiai megvalósításának útját.

Az előállítás gépesítésének megoldása -- az alkalmazható rendszerek lényegében egységes kiválasztás mellett -- megvalósulását tekintve az egyes országokban különböző stádiumban van. A már elért eredmények átvétele, a menetközben felmerülő problémák megvitatása és a tapasztalatok hasznosítása az együttműködésnek egyik igen fontos területét jelenthetik.

A megvitatott kérdések és a vita során kirajzolódó helyzetkép sürgető kívánalmait tükrözzödnék a konferencia 10 pontba foglalt ajánlásainak szövegében. Az ajánlások elsősorban a bibliográfiai információcsere területén kialakítandó együttműködés módozataira vonatkoznak. Leszögeznek, hogy a nemzeti bibliográfiai regisztráló tevékenység alapját a nemzeti könyvtári gyűjtemény

alkotja, de továbbfejlesztésének lehetőségeit a nemzeti és a nemzetközi információrendszerek egészének szemszögéből kell vizsgálni és e tevékenység továbbépítésében meg kell találni a nagy nemzetközi információs rendszerekkel való kapcsolat szorosabbá tételének módját is.

A jelenleg és a továbbiak során felmerülő problémák megvitatására, a lipcsei tanácskozás által megindított együttműködés és véleménycsere folytatása számára kíván lehetőséget biztosítani a szocialista országok illetékes szakembereinek ezentul évente megrendezendő tanácskozása. Az egyes tanácskozások közötti időszakokra vonatkozóan a résztvevő országok képviselői megállapodtak, hogy a nemzeti bibliográfiai és az ezzel a legszélesebb körben összefüggő feltáró munkálatok területén elért eredményeikről, kezdeményezéseikről egymást folyamatosan, kölcsönösen tájékoztatják. A következő konferencia időpontjáig e módszertani tájékoztató tevékenység központjának szerepét a lipcsei Deutsche Bücherei vállalta.

FERENCZY ENDRÉNÉ

A KMK KÖZPONTI TOVÁBBKÉPZŐ TANFOLYAMAIRÓL

A Művelődésügyi Minisztérium Közművelődési Főosztálya 1970-ben hagyta jóvá a könyvtárosok központi szakmai továbbképzésének öt éves tervét. Az eddigi továbbképzéshez képest ez a terv lényeges változást jelentett. Mind az országos, mind a helyi továbbképzés ezt megelőzően ismereteket felfrissítő, új ismeretekről tájékoztató jellegű volt. A továbbtanulás és továbbképzés között éles határvonal húzódott. Rendszeres ismeretszerzés csak az iskolarendszerben való továbbtanulásban volt lehetséges. A könyvtárosképző intézményekben mind a mai napig nem valósult meg a speciális könyvtárosi ismereteket nyújtó iskolarendszerű továbbképzés.

A fejlődés egyre sürgetőbben követelte, hogy ezt a problémát a holtpont-ról kimozdítsuk. A KMK átmeneti megoldásként kezdeményezte olyan magasszintű egy-két éves központi továbbképző tanfolyamok szervezését, ahol a könyvtárosi szakma speciális munkaköreinek ellátásához a könyvtárosok elsajátíthatják a korszerű ismereteket. Az egyes tanfolyamok előkészítése legalább egy évi, de esetenként hosszabb előmunkálatokat igényelt. A programok elkészítése során és azok kivitelezéséhez a könyvtártudomány és egyéb kapcsolódó tudományterületek legjobb szakértőit kértük fel, akiknek őszinte köszönettel tartozunk, nemcsak azért, amit nyújtottak, hanem a készséges segítségért, amely a mi munkánkat ösztönözte.

A központi szakmai továbbképző tanfolyamok nem nyújtanak magasabb képességet. Elvégzésükről bizonyítványt kapnak hallgatóik, amely vizsgák, gyakorlati munkák, szakdolgozatok minősítése alapján tanúsítja, hogy az ismereteket valóban elsajátították. Jogszabály sajnos nem biztosítja e tanfolyamokat végzettek előmenetelét a munkahelyükön, de a tanfolyamok színvonala, az ott szerzett ismeretek hasznossága olyan erkölcsi elismerést váltott ki, hogy a könyv-

tárak adott lehetőségeiken belül az értékesebbé vált munkát anyagilag is megbecsülik.

A központi szakmai továbbképzés jelentős szolgáltatás a könyvtáraknak. Tanfolyamaink a résztvevők számára ingyenesek, beleértve az egyes témákhoz kiadott jelentős mennyiségű jegyzeteket és esetenként kézikönyveket is. A vidéki intézmények a kiküldetési költségek fedezésével járulnak hozzá könyvtáraik továbbképzéséhez.

Az említett öt éves továbbképzési tervünket némi módosítással folyamatosan teljesítjük. Általában két különböző továbbképző tanfolyam folyik párhuzamosan és közben előkészítjük a következőket. Áldatlan helyiségviszonyaink közepette ennél többre nem vállalkozhatunk. Az Országos Széchényi Könyvtár a maga szűkös helyzetében kezdettől fogva a lehetőségek végső határáig támogatta munkánkat. Sok más budapesti könyvtár is segítőkészen nyújtott problémáink megoldásában.

Központi szakmai továbbképző tanfolyamaink

- 1970/71. A számítógépes könyvtári adatfeldolgozás
Egy éves 240 órás tanfolyam, amely a szükséges matematikai, számítástechnikai alapismeretekkel szellemi előkészítést nyújtott az OSZK-ban és más könyvtárakban a gépesítés megindításához. A komoly vizsgakövetelményeknek eleget téve 25 hallgató végezte el a tanfolyamot.
- 1971/72. Gyerekkönyvtárosok egy éves 180 órás továbbképző tanfolyama. A gyerekkönyvtárakban és közművelődési könyvtárak gyermekrészlegeiben működő könyvtárosoknak nélkülözhetetlen pszichológiai és pedagógiai ismeretek mellett e könyvtári munka sajátos módszereiben nyújtott jártasságot a tanfolyam. 47 hallgató kapott bizonyítványt sikeres vizsgák és nívós szakdolgozatok benyújtása alapján.
1971. Reprográfiai és kéziratelőkészítési tanfolyam
Hat hónapra tagolt, 48 órás elméleti és gyakorlati foglalkozásokon könyvtárosok ismerkedtek meg a korszerű könyvtári munkában és főleg a kiadványok szempontjából nélkülözhetetlen "műhelytitkokkal". A rövid tanfolyam elvégzéséről csak igazolást kapott annak 50 résztvevője. A tanfolyam anyagáról a könyvtárak számára igen hasznos kézikönyvet adtunk ki.
- 1972/73. Zenei könyvtárosképző tanfolyam
Másfél éves 240 órás továbbképzés a közművelődési könyvtárakban kifejlesztett zenei részlegek vezetői számára. Zeneelméleti és zenetörténeti műveltségük megalapozását, a zenei állománnyal kapcsolatos könyvtárosi ismereteket, valamint a közvetítő eszközök /lemezjátszó, magnetofon, erősítők stb.../ kezeléséhez szükséges jártasságot nyújtotta ez a tanfolyam. 27 hallgató tette le sikeresen a vizsgákat és kapott bizonyítványt.

Budapesti Könyvtárosok tanfolyama

Egyéves 200 órás tanfolyam az egyházi könyvtárakban levő nagy nemzeti értéket képviselő múzeális gyűjtemények szakzerű kezelése céljából. Erről a tanfolyamról annakidején Pintér Márta részletesen is beszámolt a Híradóban. A tanfolyam igen értékes anyagát összefoglaló kézikönyv kiadás előtt áll.

1973/74

Olvasószolgálatban dolgozó könyvtárosok továbbképzése

Egyéves 180 órás tanfolyam a nagy köznevelődési könyvtárak munkatársai számára. A tanfolyam három része: pszichológiai-pedagógiai ismeretek, szociológia, könyvtári tájékoztatás. Az első két részből elméletileg, a harmadikból gyakorlatilag vizsgáznak a hallgatók. A tanfolyam 1974 júniusában fejeződik be és az eddigi vizsgák alapján 48 hallgató kapja meg a bizonyítványt.

1974

A régi magyar nyomtatványok központi nyilvántartásához

Egyhetes 42 órás előkészítő tanfolyam 1974 januárjában. Az OSZK vállalkozásba országsszerte bekapcsolódó könyvtárosok felkészítését segítette elő a dr. Borsa Gedeon vezetésével folyó oktatás. Erről ugyancsak részletesebben beszámolt már a Híradóban Pintér Márta.

1974/75

Osztályozó továbbképző tanfolyam

Egyéves, 180 órás tanfolyam indul szeptemberben. Célja az osztályozói munka korszerű és szilárd elméleti megalapozása, hogy a hagyományos és nem hagyományos osztályozó rendszereket az információk visszakereshetőségének szemléletében ismerjék meg és azokat tudják gyakorlatban alkalmazni. A tanfolyam lehetőséget ad a felsőfokú könyvtárosi szakképzettséggel nem rendelkező, de más tudományterületen egyetemet végzett osztályozóknak is, hogy munkakörüket szakszzerűen láthassák el. A tanfolyamunkra olyan nagy volt a túljelentkezés, hogy a közeljövőben valószínűleg meg kell majd ismételni.

1974/75

Gyerekkönyvtárosi továbbképző tanfolyam

Az 1971-ben szervezett egyéves továbbképző tanfolyamunkat ismételjük meg szeptembertől kezdve a köznevelődési könyvtárak káderigőnyeinek kielégítésére.

1975

Könyvtárvezetők továbbképzése

Féléves magasszintű tanfolyamot szervezünk a megyei és nagy városi köznevelődési könyvtárak igazgatói számára a vezetéselmélet és rendszerelemélet témaköréből, beleértve azok segédtudományainak ismereteit is.

Előreláthatólag az öt éves terv lezárulása után is folytatódni fog ez a továbbképzési forma. Ebben az évben dolgozunk ki a következő távlati tervet.

VADÁSZ FERENCZÉ

SZABÁLYTALAN KRITIKA KÉT KIADVÁNYRÓL

Ez a kritika azért lesz szabálytalan - s ezért előre is elnézést kérünk a kedves olvasótól - mert nem lesz ment bizonyos elfogultságtól, ami pedig a kritikában teljességgel elítélendő. De lehetetlen elfogultság nélkül kézbe vennünk a Magyar Könyvtárosok Egyesülete "Előadások - viták" c. sorozatának első két megjelent számát, amelyek első feckéi az egyesület olyan régóta várt kiadói tevékenységének. Sokan és sokszor kívántuk, javasoltuk az elmúlt évek során, hogy az MKE-nek nemcsak az elröppenő szó, hanem az írott dokumentumok terén is meg kell találnia azt a helyet a magyar könyvtári életben, amit egyedül csak ő tud betölteni. Ilyen lesz a - reméljük hamarosan megjelenő - MKE-évkönyv is és ilyen az a hasznos kezdeményezés, amely az MKE rendezvényein elhangzott legfontosabb előadásokat nyomtatásban, azaz sokszorosított formában kívánja a jövőben közreadni. Köszönet illeti az előadások szervezőit, rendezőit, akik a kéziratok létrejöttében hábáskodtak és a Könyvtártudományi és Módszertani Központot, ahol a kiadással járó gondokat, sőt költségeket is vállalták.

A sorozat első tagja Bata Imre, a Kézirattár tudományos főmunkatársának 1973. szept. 13-án "A huszadik századi kéziratosság" címmel elhangzott előadása. A téma fontos, hiszen ez napjaink könyvtári életének olyan problémája, amit a változó idők vetettek fel, s aminek irodalma még alig-alig van. Az előadásmód méltó a témához.

Széleskörű ismeretek, elegáns, világos okfejtés, finom paradoxonok - így csak igazi literátus ember írhat olyan tárgyról, ami szívügye is. És Bata Imrének a 20. századi kéziratosság igazán szívügye. Ahogyan ő ezt a problémakört megvilágítja, abban egyszerre értékelhetjük a legjobb könyvtárosi eredményeket: az írott dokumentum tiszteletét, a megmentés, a megőrzés vágyát, a rendszerező képességet, a mások számára utat vágó készséget, - és a kutató, az irodalomtörténész tájékozottságát, szintetizáló képességét, biztos arányérzékét. Fontos fogalmakat tisztáz, mint amilyenek a "levéltári dokumentum", "kézirattári dokumentum", elemzi a modern kéziratok keletkezésének körülményeit, az "alkotó mihelyek", az író- és közéleti emberek kézirat-teremtő, kézirat-egüttéseket létrehozó szerepét. Megállapítja, hogy "többé már nem ritkasága, a tartalma jelenti a kézirat értékét." Foglalkozik a modern idők kézíratainak, kézirat-egüttéseinek feldolgozási módszereivel, a szelektálás fontos kérdésével. Előadása mindvégig szem előtt tartja a célt: a kutatás hatékony szolgálatát.

A sorozat második tagja Haraszthy Gyula, az OSZK azóta nyugalomba vonult fősztályvezetőjének 1973. április 12-én "Hajszálgyökerek és a hungarika-bibliográfia" címmel elhangzott előadása. A téma jelentősége sokkal nagyobb annál, minthogy itt akárcsak kísérletet is tehetnénk annak érzékeltetésére. Nemzeti tudatunk kiszélesedő horizontjáról van szó, amely számottevően a reális adottságokkal, az országhatárokon kívül élő négy és fél millió magyar szellemi termését, mint a magyar kultúra egészébe beletartozó produktumot vizsgálja. Az előadást mindvégig annak magas információs értéke, biztos

olvi-csalmai megalapozottsága jellemzi. A történelmi-ideológiai előzmények ismertetése után Haraszthy Gyula a "hungarika" fogalmi körének meghatározását adja, biztos ítélettel kerülve el mind a hamis nacionalizmus, mind a szűk provincializmus buktatóit. Ezután a könyvtáros-bibliográfus felelősségét, kötelezettségeit tárja fel. Amit ezen a téren - a bibliográfiai számbavétel területén - a Széchényi Könyvtár eddig tett, nem kevés. Az elvégzendő feladat azonban még sokkal több, s ehhez mind a jelen, mind a jövő könyvtáros-generációjának szorgalmas és felelősségteljes munkájára van szükség. Az ő munkájukon múlik, hogy a történészek, irodalomtörténészek, szociológusok a jövőben milyen forrásokból merithetnek, s megvalósul-e a hajszalgyökereken keresztül az az egészséges anyagcsere, amelyre - határokon innen és túl - mindnyájunknak szüksége van.

SOMKUTI GABRIELLA

A KÖNYVTÁRI ÉVKÖNYVEKRŐL

Tájékozódásunk folyamán érdemes pillantást vetni könyvtári évkönyveink sorára. A fővárosi könyvtárak immár nagy hagyománnyal rendelkező kiadványai mellett néhány vidéki könyvtárunk is bocsát ki értékes, tartalmas évkönyveket. Jóllehet az évkönyv műfaj keretei meghatározottak, törekvéseik, arculatuk sokféle: többségükre alapvetően jellemző, hogy a kibocsátó intézmény tevékenységének és múltjának elemzését és ismertetését tekintik elsődleges feladatuknak. Vegyük számba korántsem a teljesség igényével, a jelentősebb könyvtári évkönyvek legutóbbi köteteit.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyve 15. /1970-71./ kötetében a könyvtár működéséről készült részletes jelentés mellett több cikk foglalkozik a központi könyvtár és az egyes fiókokban folyó munka problémáival. Olvashatunk például a könyvtárnak a szociológia területén végzett dokumentációs tevékenységéről. Több tanulmány a kerületi könyvtárak munkaszervezési kérdéseivel foglalkozik. Ugyancsak a mindennapok tevékenységének elemzéséből fakadnak az olvasó és olvasásvizsgálatok, amelyek többek között az újpesti munkások igényeit, vagy a fiatal olvasók természettudományos érdeklődését elemzik. Szorosan a könyvtár múltjához kapcsolódnak, vagy a könyvtárral kapcsolatos egyéb adatok publikálását tekintik feladatuknak az évkönyvben közölt történelmi jellegű tanulmányok.

Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei 6. /1972/ kötete az Eötvös Lóránd Tudományegyetem könyvtára történetének egyes kérdéseit feltérő tanulmányokat gyűjt csokorba. Igen érdekes olvasmány a könyvtár működésével kapcsolatos két elméleti tanulmány, amelyek egyrészt a leíró katalógus problémáival, másrészt az Egyetemi Könyvtár kölcsönzésének elemzésével foglalkoznak. Az Egyetemi Könyvtár jelenét és múltját bemutató cikkek sorát számos, a könyvtár munka-

társainak egyéb témákkal foglalkozó dolgozata egészíti ki.

A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának legutóbbi évkönyvében /2.1971/ ugyancsak a könyvtár tevékenységével és multjával szorosan összefüggő publikációkat olvashatunk. Tájékozódhatunk a könyvtár reprográfiai munkájáról, elemzést olvashatunk a könyvfeldolgozás idődiagramjairól, átfutási idejéről, vagy az elmúlt években elvégzett nagy katalogusrevízió tapasztalatairól. Történeti visszpillantást tartalmaznak a könyvtár épületbővítési terveit, vagy az 1955-1970 évek olvasószolgálati statisztikáját elemző tanulmányok.

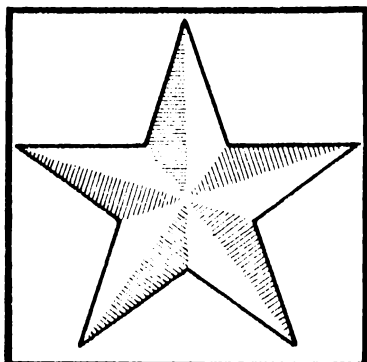
A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Évkönyve, a Könyv és Könyvtár /9. 1973/ viszont, mivel a könyvtár a működésére vonatkozó adatokat külön kiadványban teszi közzé, általános jellegű tudományos dolgozatok fórumává válik. A legutóbbi 1973-as kötetében olvashatjuk a Huszadik Század c. folyóirat sajtótörténeti bemutatását, Sztárai Gyuláról és Kecskeméti Alexis Jánosról egy-egy cikket, és egy a svájci felvilágosodás és Debrecen kapcsolatairól készült elemzést.

Több vidéki, közművelődési könyvtár ad közre évkönyvet vagy munkájáról évkönyv jellegű beszámolót. Ilyen például a szombathelyi Berengyeni Dániel Megyei Könyvtár Évkönyve /1969-70/, vagy a tatabányai József Attila Megyei Könyvtár Évkönyve /1970/, a Jászberényi Városi-Járásai Könyvtár, Könyvtár és Művelődés címen kiadott értesítője /3. 1972/ és Veszprémi Megyei Könyvtár Évkönyve /1974/. Többnyire tájékoztatást adnak a kibocsátó intézmény működéséről, a megye, vagy város területén működő egyéb könyvtárak munkájáról, s nem egyszer, mint legutóbb a veszprémi évkönyv, országos jelentőségű eseményekről, programokról. Gyakran a könyvtári munka problémáit feldolgozó értékes tanulmányok mellett jelentős helyet biztosítanak az intézmények multját elemző tanulmányoknak, s a helytörténeti kutatás eredményeit bemutató cikkeknek. Valamennyi évkönyv értékes része a helyi vonatkozású bibliográfiai összeállítások egész sora.

Reméljük, hogy a könyvtároaink kutatási eredményeinek publikálását nagy mértékben elősegítő könyvtári évkönyvek száma az elkövetkező évek során csak szaporodni fog.

KOVÁCS ILONA

KÖNYVTÁRUNK É L E T É R Ő I

MUNKAFELAJÁNLÁSOK A XI. PÁRTKONGRESSZUS TISZTELETÉRE

Az ipar területéről indult, majd országos méreteket öltött az a mozgalom, mely a Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kongresszusa tiszteletére és az azzal időben egybeeső hazánk felszabadulásának 30. évfordulójára munkafelajánlásokkal készült.

E mozgalom általánossá és országossá lett más munkaterületeken is. Így könyvtárunk pártszervezetének vezetőségéhez is egymást követően érkeznek azok a munkafelajánlások, amelyeket könyvtárunk egyes munkaközösségei foglalnak írásba.

Elsőként a Pollack Mihály téri épületünk szakszervezeti bizalmijai (Ambrus Jánosné, Kovács Árpádné, Majtényi Árpádné, Pócsi Árpádné és Ürögdy Györgyné) jelentették be, hogy csoportjaiknál folyamatban van a munkafelajánlások megtárgyalása és írásba foglalása. Ezeket beérkezésük után ismertetjük.

FÜLSPÉLDÁNY KÖZPONT

Bár intézményünk jellege a munkafelajánlást nehezebbé teszi, a Fülspéldány Központ periodika csoportja mégis megtalálta a módját, hogyan kapcsolódhatna eredményesen ehhez a mozgalomhoz. Erről a kezdeményezésről szeretnénk tájékoztatni könyvtárunk dolgozóit.

Az Intézetvezetés határozata alapján ennek a csoportnak a Fülspéldány Központ teljes anyagát, 1000 m²-t, mintegy 1 300 000 könyvtári egységet három év alatt rendeznie kell. Az 1974-es év az utolsó éve ennek az igen nagy jelentőségű munkának. A terv végrehajtása különösen nagy terheket ró a munkatársakra, mert nemcsak szellemi, hanem rendkívüli fizikai igénybevételt is jelent.

A munka előbbrevitelére a XI. Kongresszusra való felajánlásként a csoport dolgozói vállalták, hogy munkaidőn kívüli anyagmozgatással fogják a munka folyamatosságát biztosítani.

Május 19-én, vasárnap délután 2-től este 10-ig a csoport önként jelentkezett tagjai - a kommunista szombatok mintájára - nagyarányu fizikai munkát végeztek a Kálmán Imre utcai raktár pincéjében. Eredménye: 5 m³ könyvnek a pincéből való felhozatalát rendezését és felépítését, valamint 7 m³ anyagnak a lebontását, rendezését és átépítését végezték el.

Amikor most erről a vállalkozásról beszámolunk, bizunk abban, hogy amennyiben a munka megkivánja és szükségessé teszi, folytatására is sor fog kerülni. Azt is reméljük, hogy lesznek könyvtárunkban még olyan munkahelyek, ahol a helyi adottságok figyelembevételével a dolgozók meg fogják találni a módját, hogy miképpen csatlakozhatnak ők is ehhez a gazdasági és politikai szempontból egyaránt nagyjelentőségű mozgalomhoz. - Palotás Endréné, a csoport szakszervezeti bizalmija

KÖNYVEK KÖZPONTI KATALÓGUSA

1975. ápr. 1-ig minden írásbeli kérést - ha azok száma alkalmanként nem haladja meg a 200 darabot - 48 órán belül megválaszolunk, és visszajuttatjuk a Könyvtárközi Kölcsonzésnek.

A szabadságon lévők legsürgősebb munkáját /tájékoztatás, vagy esetleg egyéb/ a csoport tagjai egymás között elosztva plusz-munkaként elvégzik, hogy a szabadságolások miatt a munkában fennakadás ne legyen.

Junius 4.

NEHETEKÖZI CSERESZOLGÁLAT

A csereszolgálat vállalja, hogy rendszeresen felkutatja azokat a külföldi kulturális intézményeket, amelyek magyarországi kiadású könyvek iránt érdeklődnek, s az adott körülményektől függően felveszi, ill. erősíti velük a kapcsolatot. Mindenekelőtt a szocialista államokkal való kapcsolataink szélesítésére törekszünk.

Junius 6.

MIKROFILM OSZTÁLY

A munkafeladatainkat képező állományvédelmi mikrofilmezésben igényesebb, jobb minőségű filmek készítését vállaljuk.

Ennek érdekében:

1. Vállaljuk, hogy a filmek készítésénél, másolásánál és kidolgozásánál a lehetőségekhez mérten selejtmentes munkára törekszünk. Az ez év május 31-i 1,62 százalékos selejtet tovább csökkentjük.
2. A fotonyersanyag drágulásának ellensúlyozására - a szabályzatokban foglaltak betartásával és azonos teljesítmény mellett - vállaljuk a filmnyersanyag teljesebb kihasználását és havi viszonylatban 200 fm film megtakarítását.
3. A selejtmentesebb munka és a filmnyersanyag minél teljesebb kihasználása érdekében vállaljuk a dokumentációs fényképezés területén szakmai ismereteink rendszeres bővítését elméleti és gyakorlati vonalon egyaránt. Ezért minden második héten csoportos tanulást tartunk. Egyénileg a szakmai önképzést és az önképzés során nyert ismereteinkről való beszámolást vállaljuk.
4. Teljesítményeinket az osztály vezetése rendszeresen értékeli, melynek észrevételeit, a tapasztalt hiányosságok kiküszöbölésének módzatait az osztály dolgozóival rendszeresen megtárgyalja, javaslatainkat meghallgatja és a pozitíven értékelhetőket a termelés színvonalának emelése érdekében alkalmazza.

5. A Fotólaboratorium részéről külön feladatként vállaljuk, hogy a rendelések elkészítését az eddiginél gyorsabban, 9 nap alatt teljesítjük.
  6. Vállaljuk a III. Főosztály Vezetője részére és a szakmai tanulás elősegítésére egy-egy könyvtár összeállítását.
- Junius 13.

Aktívaértekezleten

A KÖZMŰVELŐDÉS FEJLESZTÉSÉNEK FELADATAIRÓL SZÓLÓ PÁRTHATÁROZATRÓL

Szakszervezeti Bizottságunk a bizalmioktatás keretében napirendre tűzte a MSZMP KB-nak 1974. márciusi ülésén a közművelődés fejlesztésének feladatairól hozott határozatát. Előadónak Futala Tibor elvtársat, az MM Könyvtárügyi Osztályának főelőadóját kérte fel. Az előadásra az SzB meghívta a párt-, ill. KISZ vezetőit, aktivistáit. Az elő-

dás és az azt követő vita, kötetlen beszélgetés bizonyították, hogy a párthatározat nálunk is közérdeklődésre tart számot, napirendre tűzése helyes és szükséges volt.

Futala elvtárs bevezetőjében hangsúlyozta, hogy a közművelődési határozat hosszú időn át irányítja majd munkánkat. A határozat annak a koncepciónak a keretében készült, amely korábban a tudománypolitikai, majd az oktatáspolitikai határozattal indult meg a realizálódás útján. A közeljövőben sorra kerül az irodalmi-művészeti terület is. Így rendelkezni fogunk mindazokkal az alapvető elemzésekkel és tervekkel, amelyek a fejlődés mai és holnapi követelményeinek megfelelő, az egész kulturális területet átfogó szintézishez szükségesek. Az, hogy a szocializmus építésének magasabb fokára érkeztünk egyben azt jelenti, hogy az eddiginél sürgetőbben vetődik fel a szocialista tudat, életmód, életforma továbbfejlesztésének fontossága. Ez természetesen nem hárulhat kizárólag a közművelődésre, de a közművelődés fontos szerepet játszik benne, mert a maga sajátos, mással nem helyettesíthető eszközeivel szolgálja a szocialista tudat fejlődését. A közművelődési határozatot - akárcsak a korábbi, már említett határozatokat - széleskörű vizsgálatok előzték meg. E vizsgálatokban az egész ország területéről sokszáz szakember vett részt. Számos vita zajlott le az egyes részanyagokkal, majd pedig a határozat alapjául szolgáló jelentés különféle változataival kapcsolatban. Mindez majdnem másfél évet vett igénybe.

A közművelődési problematika vitatásának már a párthatározat előkészítésének megkezdése előtt is megvolt a maga története. Ebből két sűrűsödési pontra hívta fel a figyelmet az előadó: az 1970-ben megtartott Népművelési Konferenciára és az ugyanazon év végén megtartott III. Országos Könyvtárügyi Konferenciára. Mindkét konferencia megállapította, hogy a közművelődés különféle szektorai lassabban fejlődnek, mint a társadalom igényei. Ezért foglalt állást mindkét konferencia emellatt, hogy szükség van magas szintű párt-állásfoglalás-

ra a közművelődés ügyében is a fejlődés meggyorsítása, tervszerű, céltudatos továbbfejlesztése érdekében.

A párthatározat részletes ismertetése helyett az előadó azokról a sürgető, elsősorban megvalósítandó tennivalókról szólt, amelyek a könyvtárügy területén a párthatározat végrehajtásának megkezdése jegyében adódnak. Noha a közművelődési párthatározat elsősorban - a legszűlesebb tömegek igényeit közvetlenül szolgáló - közművelődési könyvtárügyet érinti, mégis a könyvtár-egészét kell mozgósítani megvalósítása érdekében. Ahhoz, hogy a könyvtárügyi közművelődési könyvtárak eredményesebben működhessenek, elengedhetetlen feltétel, hogy az irányítás, a módszertani gondozás, a kutatás, a könyvtárosképzés és továbbképzés mindjobban ellássa feladatait, a tudományos és szakkönyvtárak is egyre magasabb színvonalán tevékenykedjenek a párthatározat megszabta irányban. Így a nagy könyvtári intézményekben dolgozóknak is meg lesznek a maguk feladatai a határozat végrehajtásában.

Ezután részletesen foglalkozott az előadó a közművelődési könyvtárak; a tanácsai, a szakszervezeti és az iskolai könyvtárak helyzetével, távlati tervezési feladataival, a három hálózat tervezésének és működésének egybehangolásával.

A közművelődési határozat alapján kiemelten kezelendő és ellátandó osztályok, ill. társadalmi rétegek között első helyen a munkásság, amely a társadalmunk számbelileg is legnagyobb osztálya; második helyen pedig a jövőre felkészülő fiatalok áll. Ezért az előttünk álló két ötéves terv közművelődési beruházásait és fejlesztéseit mindennek előtt a legnagyobb munkástömegeket koncentráló városokba, kerületekbe, lakóövezetekbe kell irányítanunk. E helyeken különösen fontos a tanácsai és a szakszervezeti könyvtári vonal közötti szoros együttműködés mind az ellátás, mind az olvasás- és könyvtárpropagandát illetően. Közművelődésünk egyik kiemelt feladata a főváros könyvtári helyzetének gyökeres megjavítása. El kell érni, hogy a könyvtárfejlesztéssel és rekonstrukcióval párhuzamosan elmozduljon a jelenlegi holtpontról a főváros agglomerációs övezetének könyvtárügye is.

A párthatározat kulcsfontosságú szerepet szán a közösségi művelődésnek, a közös érdeklődési területen folyó olvasásnak és művelődésnek. A közös olvasási élmények kicserélésének nyilvánvalóan hatalmas közönség szervező ereje van. Ezt a közművelődési könyvtáraknak messzemenően ki kell használniuk, munkások és fiatalok között aktív közösséggé tenni ezeket. Ehhez természetesen gondoskodni kell a közösségek fogadását, működését lehetővé tevő, vonzó könyvtári körülményekről.

Minden fejlesztési és beruházási program csak akkor lehet gyümölcsöző, ha fejlődik a könyvtárosok hozzáértése, sokasodik számuk, ha az egész magyar könyvtáros képzés akut problémáit a lehető leggyorsabban rendezni tudjuk. A párthatározat kitér a könyvtárosképzés fejlesztésének szükségességére is. Színvonalas és a korszerű követelményeknek megfelelő kéaderutánpótlás érdekében tovább kell javítani a képzés és továbbképzés munkáját. "Növelni kell az intézményekben a képzett szakemberek számát és tehermentesítésükre a technikai segéderők arányát". - Mint Futala elvtárs elmondta az MM kidolgozta a fejlesztés programját, minden remény megvan, hogy a párthatározat végrehajtá-

sának jegyében viszonylag gyors ütemben meg is valósulhat.

A jobb elhelyezésű, jobb működési és személyi feltételek közé került könyvtárosoktól meg lehet kívánni, hogy a párthatározat megjelölte osztályra és rétegekre összpontosítva törekvéseiket növeljék az olvasók számát, hajtsanak végre fokozatos fordulatot az olvasmány összetétel színvonalában. El kell érni az ajánló bibliográfiai munka újbóli fellendülését, az eddiginél jóval magasabb színvonalon. Ebben a munkában komoly szerep vár a tudományos és szakkönyvtárakra is.

A párthatározat szükségesnek tartja a közművelődés eddiginél hatékonyabb anyagi támogatását is, de leszögezi, hogy a közművelődés az eddigi lehetőségeit sem kamatoztatta optimálisan. Most tehát a hatékonyságot illetően is előbbre kell lépünk. Ebből a szempontból kell fokoznunk, összehangoltabbá és operatívabbá tennünk a kutató munkát, amelynek egyszerre kell irányulnia az ellátandó társadalmi közeg jobb megismerésére és a könyvtári rendszerek működésének hatékonyabbá tételére. Ebből a szempontból kell fokoznunk a módszertani irányító tevékenységet is.

Futala elvtárs előadását így fejezte be: "Mindaz, amit most Önöknek elmondtam szükségképpen vázlatos, inkább a közművelődési párthatározat végrehajtásának lehetséges irányai közül emel ki néhányat. A konkrét intézkedéseknek az elmondottaknál átgondoltabbaknak, az összefüggéseket mélyebben figyelembe vevőknek kell lenniük."

Az SZB célja az volt, hogy ráirányítsa a figyelmet erre a nagyjelentőségű párthatározatra és megtegye az első (talán még kissé bátortalan) lépést a határozat szabta feladatokról való gondolkodás irányába. A párthatározat alkalmazása a Nemzeti Könyvtárra - rendkívül nagy feladat, az Intézetvezetésére váró, bizonyára hosszú időre terjedő nagy és felelősségteljes munka. E munkából, a határozatok megvalósításából nem csak a társadalmi szervezetek vezetőinek, aktivistáinak, hanem valamennyi dolgozónknak részt kell vállalnia. "A közművelődés a szocialista tudat formálásának egyik fontos eszköze, tehát a közművelődési tevékenységet ideológiai, politikai munkának kell tekinteni, s ezt figyelembe véve kell biztosítani méltó megbecsülését, személyi, szervezeti és anyagi feltételeit" szól a határozat. Tennivalónk, felelősségünk ennek megfelelően igen nagy.

KÖSZÖNET A VÉRADÓKNAK

A sikeres tavalyi véradás után, amelyért dicsérfóklevelet kapott könyvtárunk, az idén is szép számmal jelentkeztek önkéntes véradók.

A véradáson 16 dolgozónk vett részt (dr. Bata Imre, Elekes Péter, Földy Istvánné, Hoffer Rezsóné, Indali György, Jenei Anna, Karakas Péterné, Kastaly Beatrix, Kis Elemérné, Nagy László, Ravasz Erzsébet, Rónay Éva, Salamon Józsefné, Samkó Ferencné, Somorjai Olga, Szendrei Béla, Wolf Magda és Zsigmondi Árpádné), 2 önként jelentkező dolgozónktól nem vehettek vért. Az általuk adott vér mennyisége 5 520 ml volt.

A Vöröskereszt és mindannyiunk nevében köszönjük azoknak, akik már több alkalommal vagy most először a tak vért társadalmunk számára.

Szakszervezeti segélyek

Februárban: Pákh Tiborné

Márciusban: Diósey Dénielné, Epres Antal, Izsó Livia, Jávori Ferenoné, Magyar Istvánné, Óvári Sándor, Papp Andrásné, Patay Pálné, Zölde Istvánné.

Nőnap segélyek:

Appel Károlyné, Csillag Lászlóné, Debulay Imréné, Gyenge Sándorné, Hajós Csabáné, Horváth Tiborné, Hörömpöly Andrásné, Husi Kálmánné, Moór Istvánné, Rákóczy Csabáné.

Áprilisban: Horváth Istvánné, Jávori Ferenoné, Kende Ferike, Lévai Hedvig, Szabó Gáborné.

Májusban: Jáky Lászlóné, Koncz Józsefné, Seligmann Gézáné, Somogyi Pálné, Varga Józsefné.

Munkaadói segélyek

Márciusban: Arday Borbála, Béri Gézáné, Czékli Béla, Darabos Pálné, Fináczy Ernóné, Kálmán Péterné, Kassai Lajos, Korber Károlyné, Kurcz Ágnes, Mencsik Pál, Muzslay Lászlóné, Piller Antalné, Velich Sándorné.

Áprilisban: Csala Ottó, Gyenge Sándorné, Monostory Jenő, Nagy Sándorné, Révay Rita, Urbányi Vilmos.

Májusban: Bálint Zoltánné, Dobai Miklósné, Kun Miklósné, Nagy Zoltán, Papp Andrásné, Plihal Katalin.

Szakszervezeti beutalások

Alduna/III.18.Hajdu Lajosné és férje,/Ponyód/V.9. Földi Istvánné, Molnár Béla, Hévíz/I.9.Vizsolyai Gyuláné és férje, II/6. Láng Tiborné, II.20. Óvári Sándor, Öszöd/V.24. Izsó Livia és gyermeke, Siófok/V.21. Mándi Gábor és felesége, Solt/V.31. Kőszegné Kurcz Ágnes és gyermeke, Molnár Ágnes és testvére, Muzslay Lászlóné és 2 gyermeke, Sonnevend Péter, felesége és gyermeke.

Önköltséges beutalás

Mátrafüred/V.24. Butor Veronika, Kálóczy László.

Összeáll.: HOFFER REZSÓNÉ

A KAMARAKÓRUS ÉVZÁRÓ HANGVERSENYE

Junius 10-én volt az OSZK Kamarakórusának hangversenye a Vörösmarty Gimnázium dísztermében Párkainé Eckhardt Mária vezényletével. A négy évfolyam, 1970 őszén alakult kórus minden évben egy-egy teljes hangverseny keretében ad számot az "anyaintézménynek" munkájáról, eredményeiről. Én először hallottam a kórust énekelni, s ennek a hangversenynek benyomásairól számolok be.

Az általános hangulati összkép, amely a kórusról a hangverseny egésze során kialakult, kedvező és nagyon rokonszenves. Látni és érezni lehetett, hogy szeretnek énekelni, hogy a szereplés, a fellépés örömet és egy kis elfogódottságot okoz. Az öröm erősíti a hatást a közönséggel szemben, jó légkört teremt, az elfogódottság csökkenti a biztatlanságot. A két tényező egyensúlyozása a karnagy feladata, ő mindvégig szilárdan és biztossággal tartotta kézben a kórust.

Az ő érdeme a művek kiválasztása, a műsor összeállítása is, ami egyáltalán nem lehetett könnyű feladat. Ennek a nehézségnek fő oka a férfi és női szólamok aránya $1/3-2/3$, ami igazság szerint csak háromszólamú vegyeskarok megszólaltatására ad lehetőséget, ez pedig a kórusirodalomban kevés van. /A férfiszólamra csak néhány emberrel kellene több, mert a meglévő hanganyag jó, és tömören szól./ Ezt figyelembe véve imponálóan sokszínű és érdekes volt a műsor, amelyben két- és háromszólamú nőikar, három- és négyzólamú vegyeskar, egyszólamú éneklés, valamint zongorakíséretes és a capella művek szerepeltek. De szóles volt a műsor skálája történeti szempontból is, hiszen Dufay-tól mai, kortárs szerzőkig terjedt; szerepelt benne Clemens non Papa, Palestrina, Lassus egy-egy kórusműve, Mozart hat darabból álló nocturne sorozata, századunk külföldi zenéjéből Pepping három népdalfeldolgozása, a magyar szerzők közül pedig Kodály, Bartók, Veress Sándor és Tillaí Aurél.

Jó gondolatnak bizonyult a Tóth Erzsébet-Papp János-Szabó Attila vonós-trió szereplése, különösen a 2. rész elején elhangzott Járdányi mű volt izgalmas és magával ragadó.

A műsort, terjedelmét tekintve, egy kicsit sokallottam. Nehéz ezt előre fölmérni, és bizonyosan hosszú előadói tapasztalat kell ahhoz, hogy az ideális mértéket eltaláljuk, amely a kórus és a közönség számára egyaránt megfelelő.

A hangverseny első feléből a kezdő Dufay mű, Clemens non Papa műve és a harmadik Mozart nocturne sikerült a legszebben. Pepping népdalfeldolgozásai rövid és nehéz, kényes darabok, csak akkor igazán hatásosak, ha tökéletesen és könnyedén vannak megoldva. Feltűnt, hogy mennyivel felszabadultabb volt a hangverseny második fele. A könnyebb magyarázat az lehet, hogy addigra csökkent az izgalom, nekem hihetőbb az az ok, hogy a 20. századi zene közelebb áll az előadókhoz, és így könnyebben tudják megvalósítani. /Egy mai fiatalnak, magasabb zenei képzettség nélkül, sokkal természetesebb és könnyebb megoldani egy Bartók művet, mint pl. egy Mozartot vagy Bachot./ Kie-

melkedő volt Bartók Madárdal c. kórusművének előadása, pontosan eltalálták ennek a finom és gyöngéd műnek tempóját, hangvételt. A vegyeskari számok közül Veress Sándor Gussalyasba c. kórusa tetszett legjobban, felszabadultan és hatásosan adták elő. Szépen zárta a hangversenyt a rádióként elénekelt egyszólamú népdalcsokor.

DOMOKOS MÁRIA
zenetörténész kutatónk
az MTA Népzene Kutató Csoport munkatársa

